

Mannen hebben geen hulp nodig, of wel?

Een oriënterend onderzoek naar de factoren die meespeelden bij de overweging van ex-cliënten van de mannenopvang om gebruik te maken van professionele hulp

Maria Terpstra

19-6-2017

Studentnummer: 2078511
Begeleidend docent: Andrea Steuns
Academie voor Sociale Studies 's-Hertogenbosch
Eerste beoordelaar: Pascal Schwab

Groep: 5016-440
Leerlijn: AP430

Tweede beoordelaar: Wencke van Ruitenbeek

Voorwoord

Not afraid - Eminem

*And I just can't keep living this way
So starting today, I'm breaking out of this cage
I'm standing up, I'm going to face my demons
I'm manning up, I'm going to hold my ground
I've had enough, now I'm so fed up
Time to put my life back together right now!*

Innocent man – Rag'n'Bone Man

*I've been a victim of some sorry circumstance
That was committed by somebody else's hand
And only heaven knows how I've ended up so
broke
I ain't guilty but I'm left fearing the stand*

Tijdens dit gehele onderzoek heb ik, samen met mijn respondenten, gewisseld tussen de emotionele toestand van Eminem en die van Rag'n'Bone Man. Dit onderzoek heeft voor mij veel stof doen opwaaien. Door het onrecht wat telkens weer naar voren kwam was ik soms juist extra gemotiveerd om dit onderzoek zo goed mogelijk uit te voeren, in de hoop dat het bij zou kunnen dragen aan een oplossing. Soms voelde ik het onrecht en de slachtofferrol van de respondenten zo goed, dat ik te boos en verontwaardigd was om objectief te denken. Ik heb veel pauzes moeten nemen, vooral bij het uitwerken van de interviews. Maar uiteindelijk ben ik er doorheen gekomen, dankzij de respondenten die zo open hun verhaal hebben verteld. Ik wil hen hiervoor bedanken, zonder hun medewerking was het niet gelukt. De hulpverleners die zich hebben ingezet om deze respondenten te benaderen ben ik ook enorm dankbaar. Ook de hulpverleners die ik heb mogen interviewen zijn een grote hulp geweest. Mijn studiegroepje is ook een onmisbare factor geweest, door het sparren, de feedback maar vooral ook door de steun tijdens het onderzoek. Specifiek Marit met haar goede feedback en Teun met zijn hulp in het vinden van respondenten. Ik zou ook graag de CMV docenten willen bedanken, die in de wandelgangen altijd even vroegen hoe het ging en me het vertrouwen gaven dat ik het aankon. Ik wil Andrea Steuns bedanken voor haar duidelijke feedback, haar aandacht voor mijn proces en haar betrokkenheid. Ze was altijd bereikbaar als ik het nodig had om even met iemand te sparren om advies te vragen. Haar feedback was altijd nuttig en helder. Ook de medestudenten uit het afstudeergroepje hebben me geholpen tijdens het onderzoek, door goede feedback maar ook omdat ik geleerd heb van hun proces. Hoewel ik altijd een kleine paniekaanval had na de bijeenkomsten, omdat ik het meest achterliep, zijn ze wel altijd nuttig geweest. In dit verhaal mogen mijn huisgenoten niet ontbreken, die me de laatste weken hebben ondersteund, mijn gezeur hebben angehooord en rekening hebben gehouden met mijn deadlines. Ook wil ik degenen bedanken die telkens na de studiesessies alle tafels weer terug hebben gezet. Ons studiegroepje werkte namelijk het liefst aan een enorme tafel die 's morgens gebouwd werd van minimaal 14 tafels. Na een lange dag studeren waren we te moe om de tafels weer netjes terug te zetten, onze excuses hiervoor. Het afstudeertraject wordt vaak benoemd als het zwaarste onderdeel van je studie. Hoewel het een emotionele achtbaan is geweest, sluit ik me hier toch niet bij aan. Ik heb het onderzoek vooral als interessant en leuk ervaren. Zelfstandig werken is iets waar ik goed in ben en wat ik leuk vind. Dat was dus voor mij geen last. Het zwaarste van alles is de druk die op dit onderzoek ligt. Het voelt alsof je hele studie van dit moment afhangt. Nu scheelt het wel dat ik een razend interessant onderwerp had met erg goede begeleiding van mijn opdrachtgevers. Dus tot slot wil ik Rob Straver en Mustapha Aoulad Hady bedanken voor deze geweldige opdracht en de prettige begeleiding. Ik weet niet of ik het afstuderen zonder jullie zo leuk had gevonden.

Veel leesplezier,

Maria Terpstra

Samenvatting

Dit is een onderzoeksrapport dat door een vierdejaars student van de opleiding Culturele Maatschappelijke Vorming (CMV) is geschreven. Het rapport is gebaseerd op een onderzoek naar het thema mannenopvang. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties. Dit lectoraat houdt zich bezig met de aanpak van geweld in relaties van afhankelijkheid en onvrijwilligheid. Naar aanleiding van de nieuwe aandacht rondom de mannenopvang die veroorzaakt wordt door de opening van twee nieuwe locaties, heeft het lectoraat gekozen voor dit thema. De doelgroep waar dit onderzoek zich op richt, is mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Daaronder vallen mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld, eerwraak, geweld vanwege seksuele geaardheid en mensenhandel/mensensmokkel.

Er is al jaren een omwenteling gaande rondom het thema huiselijk geweld. Vroeger ging het vaak enkel om vrouwenmishandeling waarbij de man altijd als dader gezien werd. Tegenwoordig is duidelijk dat bijna evenveel mannen als vrouwen jaarlijks slachtoffer worden van huiselijk geweld. Naar aanleiding van deze omwenteling hebben vier grote steden in Nederland (G4: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) de handen ineen geslagen om in actie te komen tegen mannenmishandeling. Een onderdeel van hun gezamenlijke actieprogramma is het openen van mannenopvang locaties. Inmiddels is de mannenopvang door de overheid goedgekeurd als reguliere zorg en zijn er twee nieuwe locaties geopend. Wegens deze nieuwe aandacht is er vanuit het lectoraat gekozen om onderzoek te doen naar mannenopvang in Nederland. Dit onderzoek heeft daarbij nog de specifieke aanleiding dat de mannenopvang relatief minder gebruikt wordt dan de vrouwenopvang. Een evaluatierapport van de mannenopvang suggereert dat dit komt door een taboe op huiselijk geweld waarbij mannen slachtoffer zijn. Het vragen van hulp zou daardoor bemoeilijkt worden.

De centrale vraag van het onderzoek is: 'Welke factoren hebben meegespeeld bij ex-cliënten van de mannenopvang in hun besluit om professionele hulp in te schakelen?'

Om antwoord te geven op deze vraag zijn vier ex-cliënten van de mannenopvang middels een ongestructureerd interview bevraagd over de overweging die zij destijds hebben gemaakt. Ook zijn twee hulpverleners geïnterviewd over hun observaties met betrekking tot dit onderwerp. Tot slot is een literatuuronderzoek gedaan naar de biologische, psychische en culturele factoren die mee zouden kunnen spelen in de overweging.

De belangrijkste factoren die benoemd werden zijn schaamte, angst, de onbekendheid van de opvang en de onbekendheid van de problematiek. De schaamte wordt voornamelijk veroorzaakt door het taboe dat heerst op mannelijk slachtofferschap. Deze schaamte heeft als gevolg dat mannen hun probleem of de situatie gaan vermijden. Zij storten zich dan vaak op hun werk of gaan overmatig alcohol gebruiken. De onbekendheid van de mannenopvang en van de problematiek speelt ook mee als belemmerende factor. De respondenten geven allen aan dat zij vooraf niet wisten dat de mannenopvang bestond. Zij hebben daardoor een omweg moeten nemen via allerlei andere organisaties. Ze zeiden dat als ze eerder hadden geweten dat de opvang bestond en wat het inhield, ze eerder hulp hadden gezocht. De hulpverleners gaven aan dat de onbekendheid van de opvang en van de problematiek bij de politie en bij welzijnsorganisaties ervoor zorgt dat de problemen vaak niet gesignaleerd worden. Angst is meestal als motiverende factor benoemd door de respondenten. Op het moment dat het geweld of de dreiging escaleert, vragen de slachtoffers om hulp. Daarnaast is er de angst dat het slachtoffer zelf dader wordt soms een motiverende factor.

Het lectoraat is geadviseerd om meer onderzoek te doen naar dit onderwerp, met daarbij specifiek de invloed van het taboe. Daarnaast is geadviseerd om in het onderwijs op de Academie voor Sociale Studies 's-Hertogenbosch (ASH) meer aandacht te besteden aan deze problematiek en aan gendersensitief signaleren. De mannenopvang is geadviseerd om landelijke voorlichting te geven en om samen te werken met vrijwilligersorganisaties waarvan de vrijwilligers bij mensen thuis komen.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	6
1. Context	7
1.1 Beroepspraktijk	7
1.2 Doelgroep	7
2. Aanleiding.....	9
3. Probleemanalyse	10
3.1 Feiten en cijfers	10
3.2 Probleemomschrijving	10
3.4 Risico's en gevolgen	11
3.3 Waar speelt dit probleem zich af?.....	11
4. Probleemstelling & doelstelling	13
4.1 Probleemstelling en doelstelling	13
4.2 Begripsbepaling	13
5. Onderzoeksontwerp	15
5.1 Onderzoekstype	15
5.2 Dataverzamelmethode	15
5.3 Data-analyse	16
5.4 Populatie en steekproef	16
6. Onderzoeksinstrument	18
6.1 Kaarten-set.....	18
6.2 Theoretisch kader	18
6.3 Toepassing.....	19
7. Literatuuronderzoek	20
7.1 Biologische kenmerken	20
7.2 Psychische kenmerken.....	21
7.3 Culturele kenmerken	21
8. Bevragend onderzoek.....	22
8.1 Resultaten deelvraag 2: belemmerende factoren.....	22
8.2 Deelvraag 3: motiverende factoren	23
8.3 Deelvraag 4: hulpverleners	24
9. Conclusies	25
9.1 Deelconclusies	25
9.2 Eindconclusie.....	26
10. Discussie.....	28
10.1 Betrouwbaarheid	28
10.2 Interne validiteit	29
10.3 Begripsvaliditeit	30
10.4 Bruikbaarheid	30

11.	Aanbevelingen	31
11.1	Lectoraat veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties	31
11.2	Mannenopvang	32
11.3	Conclusie	32
12.	Beroepsproduct	33
12.1	Mannenopvang	33
12.2	Lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties.....	33
12.3	Overdracht	34
12.4	Feedback	34
13.	Reflectie.....	36
13.1	Probleemanalyse	36
13.2	Onderzoeksontwerp.....	36
13.3	Dataverzameling	37
13.4	Data-analyse	38
13.5	Rapportage.....	38
13.6	Slot	39
	Bibliografie	40
	Bijlagen	43
	Bijlage A: Operationalisatie.....	43
	Bijlage B: Presentatie.....	44
	Bijlage C: Bronnen van verandering en weerstand volgens Brinkman (2009)	48

Inleiding

Dit rapport is geschreven door een vierdejaars student van de opleiding Culturele Maatschappelijke Vorming (CMV). Het bestaat uit een onderzoeksrapport, een beroepsproduct en een reflectie. Het onderzoeksrapport is gebaseerd op een onderzoek dat uitgevoerd is door de student in opdracht van het lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties (VIA).

Vanuit het lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties (VIA) is een vraag ontstaan naar meer informatie over mannenhulpverlening in Nederland. Er is toen een oriënterend onderzoek gestart naar dit thema, wat bestond uit een inventarisatie van mannenhulpverlening in Nederland. Dit onderzoek is inmiddels afgerond en daar is een nieuwe vraag uit ontstaan. Het lectoraat zoekt nu naar meer inzicht in mannenopvang in Nederland. Daarom is aan vier studenten van de Academie voor Sociale Studies in 's-Hertogenbosch gevraagd om hier onderzoek naar te doen. In samenwerking met de onderzoekers die de inventarisatie hebben gedaan, voeren de studenten ieder een op zichzelf staand onderzoek uit om meer informatie te verzamelen over mannenopvang in Nederland.

De originele brede doelstelling van het lectoraat was: 'Meer inzicht krijgen in mannenopvang in Nederland'. Vier studenten van de bacheloropleiding Social Work op Avans in 's-Hertogenbosch hebben onderzoek gedaan binnen deze doelstelling, met ieder een ander thema. Het thema van dit onderzoek is de overweging die ex-cliënten van de mannenopvang hebben gemaakt voordat zij besloten om hulp te zoeken. Dit onderzoek heeft daarmee als specifiek doel: inzicht krijgen in de overweging die ex-cliënten van de mannenopvang hebben gemaakt voordat zij besloten om hulp te zoeken, om daarmee wellicht de mannenopvang handvatten te geven om de toegankelijkheid te verbeteren.

Het rapport begint met de context van het onderzoek, waarin de doelgroep en de beroepspraktijk aan bod komen. In hoofdstuk twee wordt de aanleiding van dit onderzoek gegeven. In hoofdstuk drie staat de probleemanalyse en daar wordt het signaal dat onderzocht is, beschreven. Hoofdstuk vier gaat over de probleemstelling en de doelstelling van het onderzoek. Dan volgt een hoofdstuk over het onderzoeksontwerp. Vervolgens wordt het onderzoeksinstrument verantwoord. Het onderzoeksrapport sluit af met de resultaten, de conclusie en een discussie. In het volgende hoofdstuk staan aanbevelingen voor de beroepspraktijk en opdrachtgever. Dan volgt het beroepsproduct, dit is een omschrijving van de inbreng van het onderzoek voor de beroepspraktijk. Tot slot volgt er een reflectie van de student.

1. Context

Dit hoofdstuk beschrijft de beroepspraktijk en de doelgroep van dit onderzoek. De eerste paragraaf gaat over de organisaties die betrokken zijn bij dit onderzoek. In de tweede paragraaf wordt de doelgroep benoemd en uiteengezet.

1.1 Beroepspraktijk

Het lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties (VIA) houdt zich bezig met de aanpak van geweld in relaties van afhankelijkheid en onvrijwilligheid. Dat zijn situaties waarbij het slachtoffer een afhankelijkheid heeft ten opzichte van de dader (Lünnemann, Goderie, & Tierolf, 2010). Bijvoorbeeld: huiselijk geweld, mensenhandel/mensensmokkel en eengerelateerd geweld (Nanhoe, 2011). Dit wordt verder beschreven in paragraaf twee van dit hoofdstuk. Professionals die hiermee werken, hebben een moeilijke taak. Dat zijn professionals die in de veiligheidszorg werken, zoals politieagenten, sociaal werkers en juristen. Zij moeten de verschillende vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties herkennen en weten hoe zij moeten handelen. Daarnaast krijgen deze professionals te maken met een nieuw zorgbeleid waarin veel zorg door de gemeente wordt geregeld (Janssen, 2016). Ook manoeuvreren ze zich in de juridisering van de samenleving, er worden steeds meer wetten gemaakt die elkaar soms zelfs tegenspreken (Janssen, 2016). De professional moet hiervan op de hoogte zijn en zich hierin staande weten te houden. De nuancering van het stereotype beeld van daders en slachtoffers is ook iets waaraan gewerkt moet worden (Janssen, 2016). Dit gaat bijvoorbeeld over mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld. In het verleden werden mannen vooral als dader gezien. Nu blijkt dat mannen ook slachtoffer kunnen zijn, wordt dit nog niet altijd aanvaard door professionals en betrokkenen. Het is daarom van belang dat deze professionals voldoende handvatten hebben om hun taak uit te voeren. Het doel van het lectoraat is om de professionals van deze handvatten te voorzien (Janssen, 2016). Dit jaar richt het lectoraat zich op sekseverschillen, zowel in de hulpverlening als op de academie. De lector vindt dat er te weinig aandacht is voor mannen op beide gebieden. Ook relevant is de mannenopvang. In 2008 zijn de vier grote steden in Nederland (G4: Utrecht, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) gestart met opvang van mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties in een mannenopvang. In 2017 zijn er twee locaties bijgekomen en is de pilot omgezet naar reguliere zorg. Er zijn opvanglocaties in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Tilburg en Zwolle. Het doel van de G4 is het voorkomen, vroegtijdig opsporen en stoppen van huiselijk geweld én het tegengaan van recidives (G4, 2008).

1.2 Doelgroep

De doelgroep waar dit onderzoek zich op richt is complex. De doelgroep is: 'mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties'. Geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt als volgt gedefinieerd: het betreft verschillende vormen van geweld, de voorwaarde is dat het slachtoffer afhankelijk is van de geweldpleger en door een gebrek aan mogelijkheden deze afhankelijkheidsrelatie niet kan doorbreken (Lünnemann, Goderie, & Tierolf, 2010). Deze definitie is vrij breed, er vallen dan ook verschillende vormen van geweld binnen deze definitie, namelijk: mannen die door hun partner fysiek en/of psychisch mishandeld worden, mannen die slachtoffer worden van geweld door partner en/of familieleden vanwege hun seksualiteit, mannelijke slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel, mannen die slachtoffer zijn van eengerelateerd geweld en mannen die bedreigd worden met geweld (Nanhoe, 2011). Het kan hier gaan om mishandeling, seksueel geweld, seksuele intimidatie en bedreiging (Lünnemann, Goderie, & Tierolf, 2010). Verschillende situaties van geweld in afhankelijkheidsrelaties worden in deze paragraaf uitgelegd. Tot slot wordt de omvang van de doelgroep behandeld.

Mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar slachtoffers van huiselijk geweld. De definitie in dit rapport gebruikt, is de landelijke definitie: 'geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is' (Van Dijk, Flight, Oppenheim, & Duesmann, 1997). Ook binnen deze doelgroep is veel diversiteit. Wel wordt gezegd dat mannen vaak op jeugdige leeftijd slachtoffer worden van huiselijk geweld en het geweld zou ook vaak een lagere intensiteit hebben en minder vaak seksueel van aard zijn (Ministerie van Justitie, 2002). De definitie laat zien dat binnen de term huiselijk geweld diverse andere geweldssituaties passen. Eengerelateerd geweld en geweld door partner en/of familieleden vanwege seksualiteit kunnen onder huiselijk geweld benoemd worden. Zij worden echter expliciet beschreven omdat er sprake is van andere kenmerken en een andere manier van ingrijpen (Nanhoe, 2011).

Mannelijke slachtoffers van geweld door partner en/of familieleden vanwege seksualiteit

Vaak is er een overlap in problematiek, geweld vanwege seksualiteit staat bijna nooit los van eengerelateerd geweld (Nanhoe, 2011). Het is belangrijk om de verschillen te weten tussen geweld vanwege homoseksualiteit en geweld bij heteroseksualiteit. Hoewel homoseksualiteit steeds meer geaccepteerd wordt, speelt er nog steeds een taboe rond dit thema. Het merendeel van de Nederlanders vindt dat homoseksuelen zich 'normaal' moeten gedragen. Expliciete uiting van hun seksualiteit wordt vaak niet geaccepteerd en kan agressie oproepen bij mensen (Duyvendak & Savenije, 2013). Het taboe rondom homoseksualiteit speelt een grote rol in het uit de hand lopen van geweldsituaties. homoseksuelen praten weinig met anderen over hun seksualiteit door dit taboe, waardoor geweld niet afgekeurd of gecorrigeerd wordt door de omgeving. Er is dus weinig sociale controle en toezicht (Felten, Kers, & Van Bijsterveldt, 2017).

Mannelijke slachtoffers van mensenhandel/mensensmokkel

Bij mensensmokkel gaat het om mensen illegaal over de grens transporteren. Mensenhandel gaat over het uitbuiten van mensen die daar niet of nauwelijks weerbaar tegen zijn. Mensensmokkel is altijd grensoverschrijdend, dat geldt niet voor mensenhandel (CoMensha, 2017). Denk bij mensenhandel bijvoorbeeld aan gedwongen prostitutie. Slachtoffers van mensensmokkel komen altijd uit een ander land en moeten vaak nog een verblijfsvergunning aanvragen. Ook beheersen zij de taal vaak niet. Slachtoffers van mensenhandel die in de mannenopvang terecht kwamen, zaten volgens Nanhoe(2011) vaak ook in deze positie.

Mannelijke slachtoffers van eengerelateerd geweld

Eengerelateerd geweld is elke vorm van geestelijk of lichamelijk geweld, in reactie op een (dreiging van) schending van de eer van een man of vrouw en daarmee van zijn of haar familie waarvan de buitenwereld op de hoogte is of dreigt te raken. (Ferwerda & Van Leiden, 2005, p. 49)

Eengerelateerd geweld beperkt zich niet tot een aantal culturen. Gevoel voor eer is universeel. Het is echter wel zo dat de manier waarop men met eer en eerschending omgaat afhankelijk is van de plaats, locatie en betrokken cultuur (Van Aalst & Johannink, 2007). Eengerelateerd geweld bestaat uit de volgende subcategorieën: verboden relaties waaronder homoseksuele relaties, gedwongen huwelijk en gedwongen plegerschap voor eerherstel (Nanhoe, 2011).

Omvang

De omvang van de doelgroep is onbekend. Statistieken geven slechts een indicatie. In een overkoepelend syntheserapport over huiselijk geweld in Nederland wordt vermeld dat jaarlijks 200.000 mensen slachtoffer worden. Volgens dit rapport is 40% van de slachtoffers man (Van der Veen & Bogaerts, 2010). Een rapport in de Verenigde Staten geeft aan dat er daar meer mannelijke dan vrouwelijk slachtoffers zijn van partnergeweld (Black, et al., 2011). Het is moeilijk om een goed onderbouwde indicatie te geven van de omvang van deze doelgroep. Dat heeft te maken met het stigma op huiselijk geweld, vooral bij mannen lijkt er een taboe te liggen op slachtofferschap van huiselijk geweld (Nanhoe, 2011).

2. Aanleiding

In dit hoofdstuk zal een beschrijving gegeven worden van de omwenteling van de definitie vrouwenmishandeling naar de term geweld in afhankelijkheidsrelaties. Waar eerst enkel gesproken werd over vrouwelijke slachtoffers en mannelijke daders worden tegenwoordig steeds meer geweldsvormen erkent en worden meer groeperingen betrokken als mogelijke slachtoffers.

Het is inmiddels zo'n 40 jaar geleden dat seksueel geweld bespreekbaar werd. Dit onderwerp werd aan het licht gebracht door de vrouwenbeweging. Seksueel geweld werd eerder gezien als een huiselijk probleem en daarom niet aangepakt door de overheid. De vrouwenbeweging heeft aan het licht gebracht dat seksueel geweld niet alleen in de privé omgeving maar ook in de publieke omgeving voorkomt. Daarmee werd het een politiek probleem. De grens tussen privé en openbaar is daardoor herzien. Dit was het begin van het beleid rondom geweld in afhankelijkheidsrelaties. Destijds focuste men vooral op geweld tegen vrouwen en ging men uit van mannelijke daders (Roggeband, 2002).

In 1997 werd een eerste onderzoek gedaan door de overheid waarbij huiselijk geweld gedefinieerd werd en waarbij mannen niet uitgesloten werden in de definitie. In dit rapport benoemt men al dat mannen en jongens bijna even vaak slachtoffer zijn van huiselijk geweld als vrouwen en meisjes (Van Dijk, Flight, Oppenheim, & Duesmann, 1997). Het rapport 'Privé geweld – Publieke zaak' was een belangrijke motivatie voor de overheid om meer aandacht te besteden aan het onderwerp (Nanhoe, 2011). Dit rapport gaat over de relevantie voor de overheid om zich te bemoeien met huiselijk geweld. Hoewel dit eerst altijd als privéprobleem werd gezien, laat dit rapport ook zien welke gevolgen het heeft voor de omgeving en voor de samenleving. De belangrijkste reden die gegeven werd, was de schade die kinderen oplopen als zij getuige zijn van huiselijk geweld. Zij zouden risico lopen op depressie, zich eerder agressief of crimineel gaan gedragen en problemen op school kunnen krijgen (Ministerie van Justitie, 2002). In dit rapport werd ook benoemd dat niet alleen vrouwen slachtoffer kunnen zijn van huiselijk geweld, maar dat mannen ook tot deze groep behoren (Ministerie van Justitie, 2002). Toen eind 2007 een beleidsnota van staatssecretaris Bussemaker in de Tweede Kamer ter sprake kwam, werd er nog meer voortgang geboekt. Daar werd de term 'geweld in afhankelijkheidsrelaties' in het leven geroepen. Dit om ervoor te zorgen dat slachtoffers van eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking ook voldoende zorg en hulp kregen. In 2010 deden Van der Veen & Bogaerts (2010) onderzoek naar dit onderwerp en zij stelden dat 40% van de slachtoffers van huiselijk geweld mannen zijn. Deze informatie heeft destijds voor opschudding gezorgd.

Naar aanleiding van deze toenemende zichtbaarheid van mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld hebben de vier grote steden in Nederland (G4) gezamenlijk vier mannenopvang locaties geopend. Dit was onderdeel van een actieprogramma waar de G4 een gezamenlijke aanpak voor mannenmishandeling hebben beschreven (G4, 2008). Inmiddels is de pilot van de mannenopvang meerdere malen geëvalueerd en heeft de overheid besloten dat de mannenopvang reguliere hulpverlening wordt. Ook is besloten dat er in meer steden opvangplaatsen gecreëerd moesten worden. Daarom zijn in januari 2017 twee nieuwe locaties geopend. Nanhoe (2011) benoemt verschillende aanbevelingen in haar evaluatierapport, waaronder het doorbreken van het taboe rondom mannelijk slachtofferschap. Veel mannen lijken geen hulpverlening te zoeken en de reden die gegeven wordt, is dat er een taboe speelt rondom mannelijk slachtofferschap van deze geweldsvorm (Nanhoe, 2011). Andere belemmeringen om hulp te zoeken, worden echter niet benoemd.

Nu twee nieuwe opvanglocaties hun deuren hebben geopend en de pilot wordt omgezet in reguliere hulpverlening, wordt het tijd om deze hulpverlening verder te professionaliseren. Om dat te kunnen doen zal eerst meer informatie verzameld moeten worden over de doelgroep en de problematieken. Daarom is dit onderzoek in het leven geroepen. Daarmee kunnen de medewerkers van de opvangcentra beter geïnformeerd worden en hun hulpverlening beter op de doelgroep aansluiten. Zo staat in het jaarverslag van Wende onder het kopje missie en visie: 'Geweld dat vandaag wordt gestopt, betekent morgen een nieuw begin, ook voor volgende generaties' (Stichting Wende, 2014). Bij Stichting Arosa wordt benoemd dat er vanuit de G4 afspraken zijn om te zorgen dat mannen eerder geweld melden en dat dit ook bespreekbaarder moet worden gemaakt (Stichting Arosa, 2017). Er is dus duidelijk behoefte aan professionalisering op het gebied van preventie en het doorbreken van het taboe rondom dit thema.

3. Probleemanalyse

In dit hoofdstuk wordt het thema mannenopvang verkend en toegewerkt naar een specifiek signaal. Dit hoofdstuk begint met de feiten en cijfers, en geeft daarmee een beeld van de huidige situatie. Dan volgt een probleemomschrijving, daar wordt de essentie van het signaal beschreven. In de derde paragraaf wordt beschreven waarom dit signaal problematisch is door de risico's en gevolgen te benoemen. Tot slot wordt beschreven waar dit probleem zich afspeelt.

3.1 Feiten en cijfers

Exacte cijfers over de omvang van de doelgroep slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn er niet. Wel zijn er diverse schattingen gedaan over de doelgroep huiselijk geweld, waaronder de doelgroep slachtoffers van eergeerelateerd geweld ook valt. Zoals in het eerste hoofdstuk al benoemd werd, worden 80.000 mannen per jaar slachtoffer van huiselijk geweld (Van der Veen & Bogaerts, 2010). Van deze groep komen er zo'n 100 per jaar in de mannenopvang terecht (G4 Mannenopvang, 2015). Van de geschatte 120.000 vrouwen die per jaar slachtoffer worden van huiselijk geweld (Van der Veen & Bogaerts, 2010), zaten er in 2011 zo'n 12.000 vrouwen in de vrouwenopvang (Federatie opvang, 2017). Dat wil dus zeggen dat zo'n 10% van de vrouwelijk slachtoffers terecht komt in de vrouwenopvang, en dat slechts 0,13% van de mannelijke slachtoffers in de mannenopvang terecht komt.

In deze cijfers is de doelgroep mensenhandel/mensensmokkel nog buiten beschouwing gelaten. In 2015 zijn er 1.321 personen geregistreerd als slachtoffer van mensenhandel. Van de bij CoMensha geregistreerde slachtoffers in 2015 is 21% man, dat zijn 274 mannen. In 2014 en 2015 zijn de meeste mannelijke slachtoffers gemeld, dat lijkt dus een groei aan te geven (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016). Deze cijfers geven een inschatting van de omvang van de doelgroep en ze laten zien dat grofweg 99% van de doelgroep niet in de mannenopvang terecht komt.

Er zijn naast de mannenopvang diverse andere organisaties die hulp verlenen aan slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De aanmelding bij de mannenopvang gebeurt ook regelmatig via andere organisaties zoals de politie, de huisarts en maatschappelijk werk (Nanhoe, 2011). In de volgende paragraaf wordt beschreven waarom deze feiten en cijfers op een probleem duiden.

3.2 Probleemomschrijving

Mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties is een doelgroep waar in de afgelopen jaren meer aandacht voor is gekomen, zo blijkt uit de aanleiding. Er is echter nog een verschil in het hulpaanbod en hulpgebruik tussen mannen en vrouwen uit de doelgroep slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Er wordt gezegd dat mannen geen hulp zoeken, tenzij het niet anders meer kan waardoor hun problematieken ernstiger zouden zijn dan die van vrouwen wanneer zij in de hulpverlening aankomen (Van Oosten, Van der Vlucht, & Brants, 2009). Hoewel er geen cijfers bekend zijn over de verschillen in zorggebruik van mannen en vrouwen in het algemeen, zijn er wel diverse rapporten die suggereren dat mannen minder snel hulp zoeken dan vrouwen. Meer dan twee keer zoveel mannen dan vrouwen hebben een middelenstoornis en juist bij deze stoornis wordt duidelijk minder gebruik gemaakt van zorg (Knispel, Nuijen, & Veerbeek, 2012). Dit zou een voorbeeld kunnen zijn van vermijdingsgedrag van mannen (Van Oosten, Van der Vlucht, & Brants, 2009). Dit kan te maken hebben met cultuur. In Nederland heerst een bepaald beeld van mannelijkheid. Jongens groeien op met dit beeld door gedrag aan te leren dat hun mannelijkheid bepaalt. Dit gedrag is door Van der Loo vertaald in mannelijkheidscoderingen. Een aantal voorbeelden van deze coderingen zijn: het hebben van een baan, zelfstandigheid, onafhankelijkheid, alles alleen aankunnen, geen hulp nodig hebben, het hebben van zelfcontrole, niet bang zijn of huilen en geen slachtoffer zijn (Van der Loo, 1997). Uit deze coderingen blijkt dat slachtoffer zijn en om hulp vragen de mannelijkheid aan kan tasten. Hoewel dit een theorie van 20 jaar geleden is, wordt het nog met regelmaat toegepast in de genderspecifieke hulpverlening (Van den Berg, 2016). Deze coderingen wijzen op een taboe rondom mannelijk slachtofferschap. Een taboe is iets wat niet besproken of gedaan mag worden (Van Dale, 2017). Om ervoor te zorgen dat een mannelijk slachtoffer van geweld in afhankelijkheidsrelaties zijn mannelijkheid behoudt, zal hij volgens deze theorie het geweld als taboe ervaren en er niet over spreken. Hulp vragen is dan ook geen optie. De gevolgen van het in stand houden van de geweldssituatie worden in de volgende paragraaf beschreven.

3.4 Risico's en gevolgen

De gevolgen van het vermijden van zorg in een situatie van geweld in afhankelijkheidsrelaties geven de ernst van dit probleem weer. Over mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties is nog weinig bekend. Daarom zullen enkel de gevolgen van geweld in afhankelijkheidsrelaties in het algemeen besproken worden. De risico's en gevolgen worden op macro-, meso- en microniveau behandeld. Dat wil zeggen dat de gevolgen voor de overheid en de samenleving eerst besproken worden. Dan volgt een beschrijving van de gevolgen voor de betrokkenen. De laatste alinea gaat over de gevolgen voor het slachtoffer zelf.

De overheid en de samenleving worden negatief beïnvloed door huiselijk geweld. Het gebruik van politie, justitie, gezondheidszorg en andere diensten wordt hierdoor verhoogd. Daarnaast ontstaat er zoals eerder benoemd verzuim op het werk van de slachtoffers. Tot slot is er nog het menselijk lijden. Wat precies het kostenplaatje is van deze gevolgen is moeilijk te zeggen. Wel lijkt dit tot honderden miljoenen euro's op te lopen, en dat is enkel voor het gebruik van de eerder genoemde diensten (Movisie, 2013).

Ook kinderen zijn slachtoffer in een situatie van huiselijk geweld. In 58% procent van de huiselijk geweld situaties zijn kinderen tot 18 jaar aanwezig in het gezin. In een kwart van deze situaties zijn de kinderen daadwerkelijk getuige van het geweld (Movisie, 2013). De kinderen die hierbij betrokken zijn lopen schade op, zo blijkt uit onderzoek van het ministerie van justitie. Daaruit blijkt dat kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld op korte termijn risico lopen op meer problemen als depressie, terugtrekken, baldadigheid, boosheid, angst, plotselinge gedragsverandering en concentratieverlies. Jongens lijken eerder externaliserend en agressief gedrag te vertonen (Ministerie van Justitie, 2002).

Voor het slachtoffer zelf heeft dit geweld ook diverse gevolgen. De gevolgen spelen zich af op emotioneel gebied, ten aanzien van opleiding, werk en financiën, problemen met relaties, gevolgen zoals verslavingsproblemen, zelfdoding of poging tot, lichamelijk letsel of het afreageren op personen of voorwerpen. Bij huiselijk geweld krijgt de meerderheid van de slachtoffers last van boosheid, angst en neerslachtigheid. Ook kunnen er problemen ontstaan op het gebied van seksualiteit en intimiteit (Van Dijk, Van Veen, & Cox, 2010).

3.3 Waar speelt dit probleem zich af?

Uit de voorgaande paragrafen is duidelijk geworden dat er sprake lijkt te zijn van minder zorggebruik van mannen wanneer zij slachtoffer zijn van geweld in een afhankelijkheidsrelatie. In deze paragraaf wordt gekeken naar de plaats waar dit probleem zich afspeelt. Dat is vóór de aanmelding bij de mannenopvang. Om meer inzicht te bieden in deze periode zal eerst een uitleg volgen over de aanmelding, dan een omschrijving van verschillende motivatie- en veranderingstheorieën en tot slot een conclusie.

Aanmelding

De aanmelding van de mannenopvang kan via ketenpartners en andere welzijnsorganisaties, maar kan ook direct van het slachtoffer komen. Als het slachtoffer zichzelf aanmeldt, gebeurt dat vaak omdat hij de opvang via internet heeft gevonden. Internet is een veilige route gezien de schaamte en het taboe, daar deze vanuit huis of werk genomen kan worden. Bij andere mannen gaat de aanmelding via de huisarts, politie, maatschappelijk werk of via een andere welzijnsorganisatie. Een deel van de mannen die zich aanmeldt, komt uiteindelijk niet terecht in de mannenopvang. Dit kan verschillende redenen hebben die verdeeld kunnen worden onder: ongeschiktheid, de opvang is vol of het slachtoffer is er nog niet klaar voor. Bij 14% van de aanmeldingen komt het slachtoffer niet terecht in de opvang omdat hij er nog niet klaar voor zegt te zijn (Nanhoe, 2011).

Motivatatie- en veranderingstheorieën

Voorafgaande aan de aanmelding is er een fase die ieder slachtoffer van geweld in afhankelijkheidsrelaties doorloopt. Deze fase gaat om de overweging hulp te zoeken. De keuze hulp te zoeken wordt gezien als een verandering, daarom zal de theorie over veranderingsstadia in de volgende alinea uiteengezet worden.

Volgens de theorie van Pochaska en DiClemente over de stadia van verandering gaan twee fasen vooraf aan het besluit om te veranderen. Deze fasen worden voorbeschouwing en overpeinzing genoemd. In de voorbeschouwing denkt de cliënt nog niet aan veranderen, hij weet niet dat het belangrijk is, vermijdt het probleem of heeft besloten dat verandering niet nodig is. Dit kan overkomen als ontkenning of wegedenering van het probleem. Bij de overpeinzing overweegt de cliënt de verandering maar heeft hij nog tegenstrijdige gevoelens over de verandering. In deze twee stadia kan de cliënt nog besluiten om niet te veranderen of dit besluit uitstellen (Van der Veen & Goijarts, 2012). Dit zijn de fasen waarin het probleem zich afspeelt. Er is nog een fase waar het probleem zich af zou kunnen spelen, namelijk de voorbereiding en beslissing. In deze fase bereidt de cliënt zich voor op de verandering (Van der Veen & Goijarts, 2012). Bij deze situatie zou dat betekenen dat de persoon in kwestie de eerste stap naar hulp gaat zetten door bijvoorbeeld hulpmogelijkheden op internet te zoeken of iemand in vertrouwen te nemen en met diegene over de problemen te praten. In sommige van deze gevallen leidt dit tot een aanmelding bij de mannenopvang. De aanmelding gaat vaak via een andere organisatie of de mannenopvang wordt per toeval gevonden tijdens een zoektocht op internet (Nanhoe, 2011). In deze fase stelt de cliënt ook vragen aan anderen over hoe hij dit het beste kan aanpakken (Van der Veen & Goijarts, 2012). In deze fase kan er dus nog van alles mis gaan. Vooral omdat er volgens Nanhoe (2011) een taboe heerst op dit onderwerp en het dus moeilijk te bespreken is.

Naast de theorie over verandering gaat het hier ook om motivatie, de motivatie om wel of geen hulp te zoeken. Wat motiveert een mens om iets te doen? De motivatie om iets te doen wordt beïnvloed door een complexe combinatie van biologische en psychologische behoeften, als er sociale interacties, emoties en doelen bij betrokken zijn wordt de complexiteit van de invloeden vergroot (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). Wat voorafgaat aan de beslissing om zich aan te melden bij de mannenopvang is dus een complex proces, wat moeilijk in beeld te brengen zal zijn.

Uit deze paragraaf blijkt dat in de fasen naar verandering veel mis kan gaan en een beslissing afhangt van diverse complexe invloeden. Nu is de vraag wat er dan voor zorgt dat dit mis gaat. Gezien het taboe rondom mannelijk slachtofferschap is het een uitdaging om dit bespreekbaar te maken. Daarnaast blijkt uit dit hoofdstuk ook dat de doelgroep moeilijk bereikbaar is. Hier ligt dus een uitdaging voor dit onderzoek.

4. Probleemstelling & doelstelling

Aansluitend op de probleemanalyse is een concrete probleemstelling en doelstelling geformuleerd, daarnaast zijn de belangrijkste begrippen in een begripsafbakening uitgewerkt en onderbouwd met verschillende bronnen.

4.1 Probleemstelling en doelstelling

Uit de probleemanalyse is een duidelijk signaal gekomen. Veel mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties belanden niet in de mannenopvang. Hoe het komt dat mannelijke slachtoffers minder vaak in een opvang terecht komen dan vrouwelijke slachtoffers is nog niet bekend. Gezien de gevolgen is het van belang om hier meer inzicht in te krijgen. Door de onbereikbaarheid van mannelijke slachtoffers in afhankelijkheidsrelaties die niet voor hulpverlening hebben gekozen, richt dit onderzoek zich op ex-cliënten. Deze keuze wordt verder toegelicht in paragraaf 5.4.

De probleemstelling van dit onderzoek is:

‘Welke factoren hebben meegespeeld bij ex-cliënten van de mannenopvang in hun besluit om professionele hulp in te schakelen?’

Deelvragen

1. Wat zegt de literatuur over de invloed van seksspecifieke kenmerken van mannen bij de overweging om professionele hulp in te schakelen?
2. Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als belemmerend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?
3. Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als motiverend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?
4. Welke factoren speelden volgens de hulpverleners van de mannenopvang een rol in de overweging van ex-cliënten om professionele hulp in te schakelen?

Deze deelvragen geven slechts een minimale indicatie van de uitkomst van het onderzoek. Daar is bewust voor gekozen, zo wordt vooraf niet ingevuld wat de eventuele resultaten zouden kunnen zijn. Er is wel gekozen voor het gebruiken van verschillende bronnen zodat de resultaten beter onderbouwd kunnen worden. Het literatuuronderzoek geeft behalve onderbouwing van de overige resultaten ook een beeld van de onbewuste factoren die mee zouden kunnen spelen. Meer uitleg hierover volgt in hoofdstuk zeven. Gezien de verwachte onbereikbaarheid van de doelgroep is er voor gekozen om ook hulpverleners te bevragen. Hulpverleners hebben meerdere cliënten gezien en gesproken, zij kunnen uitspraken doen over een groter deel van de doelgroep, waar ex-cliënten slechts over zichzelf kunnen spreken. In hoeverre deze uitspraken voldoende objectief zijn, wordt in de discussie behandeld.

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het geven van inzicht in belemmerende en motiverende factoren die bij ex-cliënten van de mannenopvang spelen in de overweging om gebruik te maken van professionele hulpverlening zodat mannenhulpverleningsorganisaties deze informatie wellicht kunnen gebruiken om hun hulpverlening toegankelijker te maken voor de doelgroep.

4.2 Begripsbepaling

Factoren

Volgens Maslow staat onze motivatie onder invloed van zowel interne en externe factoren. Daarmee worden biologische, psychologische en sociologische factoren bedoeld (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). In dit onderzoek gaat het om factoren die meespelen in een overweging, hoewel deze onbewust kunnen zijn beperkt dit onderzoek zich tot de eerder benoemde drie typen factoren. Hier wordt dus niet mee bedoeld dat het regende en dat de persoon daarom die dag niet naar een organisatie ging om hulp te zoeken.

Mannenopvang

Er zijn in Nederland op dit moment zes speciale opvanglocaties voor mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De mannenopvang is een initiatief van de G4 en de locaties zitten momenteel in Den Haag, Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Zwolle en Tilburg. De locaties vallen onder verschillende organisaties, maar werken samen onder de G4.

Ex-cliënten van de mannenopvang

Mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties, die verbleven hebben in een mannenopvang en daar gebruik hebben gemaakt van hulpverlening. Mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties kunnen slachtoffer zijn van huiselijk geweld, eerderrelateerd geweld of mensenhandel/mensensmokkel (Nanhoe, 2011). Ex-cliënten verblijven inmiddels niet meer in de opvang, maar het kan zijn dat ze nog wel begeleiding krijgen vanuit de organisatie.

Professionele hulp

Er zijn in Nederland zes organisaties die een mannenopvang hebben. Deze organisaties bevinden zich in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Den Haag, Zwolle en Tilburg (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2017). Een deel van de mannen komt echter via een andere organisatie binnen bij de opvang. Met professionele hulp worden alle welzijnsorganisaties bedoeld die hier mee te maken hebben. Voorbeelden van organisaties die cliënten doorverwijzen naar de mannenopvang zijn: de politie, het maatschappelijk werk en de huisarts (Nanhoe, 2011).

Overweging

Bij deze begrippen is gebruik gemaakt van de theorie van Pochaska en DiClemente over de stadia van verandering. Met overweging wordt hun overpeinzing bedoeld: een stadium waarin de cliënt verandering aan het overwegen is, maar nog geen besluit heeft gemaakt omdat hij nog tegenstrijdige gevoelens heeft over de verandering. Met dit begrip worden echter ook twee andere stadia van verandering bedoeld, namelijk voorbeschouwing en besluit & voorbereiding (Van der Veen & Goijarts, 2012). Deze theorie is al beschreven in hoofdstuk drie en wordt nog eens toegelicht in hoofdstuk zes. De twee fasen die voorafgaan aan het besluit leiden tot dit besluit. Het is daarom dat deze ook worden onderzocht. Dan kunnen alle relevante factoren in beeld gebracht worden.

Inschakelen

Een deel van de aanmeldingen die binnen komt bij de mannenopvang komt uiteindelijk niet terecht in de opvang. Ongeveer een op de acht mannen die zich aanmeldt komt niet opdagen of is er nog niet aan toe (Nanhoe, 2011). In dit onderzoek wordt met inschakelen bedoeld dat de mannen zich aanmelden en dat zij daarna ook daadwerkelijk in de mannenopvang terecht komen.

Motiverend

Motieven zijn innerlijke drijfveren die een persoon ertoe zetten op een bepaalde manier te handelen (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). In dit geval gaat het om innerlijke drijfveren die de persoon ertoe zetten om professionele hulp te zoeken.

Seksespecifieke kenmerken

Sekse en gender zijn twee termen die veel gebruikt worden als het gaat over verschillen tussen man en vrouw. Sekse betekent daarbij vaak de biologische verschillen en bij gender gaat het om psychische, sociale en culturele verschillen (Noordenbosch, 2007). In dit geval worden met seksspecifieke kenmerken zowel de biologische als de psychische, sociale en culturele verschillen bedoeld.

Literatuur

Literatuur kan digitaal of schriftelijk zijn. Er zijn publieke en interne bronnen van literatuur, waar de een betrouwbaarder is dan de ander (Van der Donk & Van Lanen, 2014). Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen wordt in dit onderzoek met literatuur gedoeld op vakliteratuur, onderzoeksrapporten en beleidsdocumenten.

5. Onderzoeksontwerp

In dit hoofdstuk wordt beschreven en onderbouwd hoe het onderzoek uitgevoerd zal worden. Het onderzoekstype zal verantwoord worden, dan volgt een beschrijving van de dataverzamelmethode. In de derde paragraaf wordt de data-analyse beschreven en tot slot volgt een verantwoording van de populatie en steekproef.

5.1 Onderzoekstype

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen twee manieren van onderzoek doen: kwalitatief onderzoek en kwantitatief onderzoek. Bij kwalitatief onderzoek staat betekenisgeving centraal en worden cijfermatige data niet of nauwelijks gebruikt. Bij kwantitatief onderzoek wordt juist wel gebruikt gemaakt van cijfermatige data, het gaat hier vooral om exacte gegevens en feiten (Verhoeven, 2011). Dit onderzoek leent zich voor een kwalitatief onderzoek, de ervaringen van de doelgroep staan namelijk centraal. Het gaat vooral over het creëren van een zo volledig mogelijk beeld van de overweging. Dit is niet mogelijk met cijfermatige data, omdat dit een beperkt beeld geeft van de factoren die meegespeeld hebben. Het gaat er om hoe de doelgroep deze factoren heeft ervaren, waar deze door veroorzaakt werden en wat dit voor gevolgen had. Om dit niveau van diepgang te bereiken is kwalitatief onderzoek het meest passend. Het belangrijkste aspect van kwalitatief onderzoek is namelijk de waarde die gehecht wordt aan de betekenis die mensen aan zaken geven (Verhoeven, 2011). Deze betekenis is belangrijk voor dit onderzoek, schaamte kan bijvoorbeeld voor de ene respondent iets anders betekenen dan voor de andere respondent. De context is hierbij van belang. Voor de doelstelling van dit onderzoek is het dus noodzakelijk om kwalitatief onderzoek te doen, op die manier kan het meest volledige inzicht gegeven worden in de overweging.

5.2 Dataverzamelmethode

Dit is een beschrijvend onderzoek; er wordt onderzoek gedaan om de factoren te beschrijven die meespelen bij mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties in hun keuze om gebruik te maken van professionele hulpverlening. Bij een beschrijvend onderzoek kunnen alle methodes van dataverzameling gebruikt worden (Van der Donk & Van Lanen, 2014). Voor dit onderzoek is gekozen om gebruik te maken van literatuuronderzoek en bevestigend onderzoek. Door gebruik te maken van verschillende dataverzamelmethode, wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot (Verhoeven, 2011).

Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek geeft antwoord op de eerste deelvraag: 'Wat zegt de literatuur over de invloed van seksespecifieke kenmerken van mannen bij de overweging om professionele hulp in te schakelen?' Door gebruik te maken van literatuuronderzoek worden verschillende perspectieven belicht (Van der Donk & Van Lanen, 2014). Het verzamelen van de geschikte literatuur gaat als volgt: vanuit wetenschappelijke theorieën over de term 'seksespecifieke kenmerken' zullen middels operationalisatie diverse begrippen gehaald worden, op basis daarvan wordt relevante literatuur verzameld. Er wordt gebruik gemaakt van vakliteratuur en onderzoeksrapporten. Tijdens het vooronderzoek werd al duidelijk dat veel onderzoeken elkaar tegenspreken. Het is daarom van belang dat voldoende bronnen met elkaar vergeleken worden. Om ervoor te zorgen dat er voldoende perspectieven bekeken worden, zal gebruik gemaakt worden van meta-analyses. Meta-analyses bevatten verschillende perspectieven en een grotere hoeveelheid informatie. Het onderwerp dat onderzocht wordt levert discussie op, blijkt uit het vooronderzoek. Door gebruik te maken van meta-analyses kunnen betrouwbaardere conclusies getrokken worden, omdat zij al een vergelijking zijn van andere onderzoeken. In deze vergelijking worden conclusies getrokken op basis van de verschillen en overeenkomsten van verschillende onderzoeken. Zoals in de inleiding van deze paragraaf al benoemd werd, vergroot de hoeveelheid bronnen de betrouwbaarheid van het onderzoek. Meta-analyses hebben een grote betrouwbaarheid (Van Weert, 2009). Door dit soort onderzoeken te gebruiken wordt de betrouwbaarheid van dit onderzoek vergroot.

Bevragend onderzoek

De overige deelvragen worden beantwoord door bevraged onderzoek. Voor het bevraged onderzoek zijn halfgestructureerde interviews met een open karakter afgenomen. In het begin van het interview werd het gespreksonderwerp gekaderd door middel van een kaarten-set. De rest van het interview lijkt meer op een open interview. De inhoud wordt bepaald door de respondent en de interviewer stelt enkel verdiepende vragen en laat de respondent zijn verhaal doen. Er wordt vaak gekozen voor open interviews als het om een kleine groep mensen gaat, als het gaat om motieven, beleving, ervaringen, betekenisverlening, als het gaat om complexe onderwerpen waar eventueel een taboe op ligt, als het gaat om het verzamelen van nieuwe informatie of het afbakenen van begrippen en als het goed uitkomt vanwege praktische redenen (Verhoeven, 2011). Hoewel dat aansluit op dit onderzoek is er toch voor gekozen om een bepaalde structuur aan te brengen. Die keuze is gemaakt omdat de respondent dan enkel relevante verhalen voor het onderzoek hoeft te vertellen. Nog belangrijker dan dat, de respondent kan door de kaarten-set een uitgebreider beeld geven van zijn eigen overweging. Het risico hierbij is dat er teveel sturing plaatsvindt tijdens de interviews, hoe dit voorkomen wordt, staat in hoofdstuk zes paragraaf drie. De interviews zijn opgenomen om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Subjectiviteit kan ontstaan bij het afnemen van interviews omdat de interviewer dicht bij de respondent staat, deze subjectiviteit kan worden vermeden door het gebruiken van opnames (Verhoeven, 2011).

5.3 Data-analyse

De data die verzameld zijn, worden op een vooraf bepaalde manier geanalyseerd. De verzamelde literatuur wordt aan de hand van vooraf bepaalde topics gecategoriseerd. Deze topics komen voort uit operationalisering. De volledige teksten worden doorgenomen en de relevante tekst wordt gekopieerd naar een los document. Vervolgens wordt de literatuur per topic kort samengevat.

De data die uit het bevraged onderzoek is voortgekomen wordt als volgt geanalyseerd. De interviews worden verbatim uitgewerkt door gebruik te maken van de geluidsopname. De analyse gaat volgens de methode die codering genoemd wordt. Dat houdt in dat elke relevant stuk tekst een onderwerp krijgt, sommige stukken zullen een zelfde of een gelijksoortig onderwerp hebben. Deze stukken tekst worden samengevoegd. Vervolgens worden de stukken tekst per onderwerp gesorteerd en aan de hand van die onderwerpen worden de resultaten beschreven (Van der Donk & Van Lanen, 2014).

5.4 Populatie en steekproef

De populatie van dit onderzoek is ex-cliënten van de mannenopvang in Nederland. Zoals in hoofdstuk vier al benoemd werd, zijn mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties moeilijk bereikbaar. Vooral slachtoffers die geen hulp hebben gezocht zijn moeilijk te vinden. Cliënten van de mannenopvang en ex-cliënten van de mannenopvang zijn beter bereikbaar. In dit onderzoek is gekozen om ex-cliënten te bevragen omdat verwacht wordt dat zij beter kunnen reflecteren op de periode die vooraf ging aan de hulpverlening. Het niet willen belemmeren van het hulpverleningstraject van de huidige cliënten speelt ook mee in deze keuze. Ex-cliënten zijn ook een kleinere populatie, waardoor er eerder een generaliseerbare uitspraak gedaan kan worden. Gezien de korte duur van dit onderzoek is dat meegenomen in de keuze voor ex-cliënten. Volgens de cijfers die bekend zijn, verbleven er zo'n 75 tot 100 mannen per jaar in de mannenopvang (G4 Mannenopvang, 2015). De opvang is open sinds 2008, dus nu negen jaar (Nanhoe, 2011). Dat betekent dat er zo'n 675 tot 900 ex-cliënten van de mannenopvang zijn.

Voor dit onderzoek zijn vier ex-cliënten geïnterviewd van twee mannenopvang locaties. Drie mannen waren slachtoffer van huiselijk geweld waarbij de dader hun vrouw of ex vrouw was. Eén respondent was slachtoffer van seksueel geweld, de dader is niet bekend bij de interviewer. Drie van de vier respondenten zijn van een niet Nederlandse afkomst. Twee van de vier respondenten spreken geen of weinig Nederlands. Eén interview is in het Engels afgenomen. De leeftijd van de respondenten varieert tussen de 25 en 65 jaar. Om de resultaten uit de interviews met ex-cliënten te onderbouwen en extra informatie te werven, zijn twee hulpverleners geïnterviewd met ruime ervaring bij de mannenopvang. Een van de hulpverleners werkt bij Stichting Arosa en de andere hulpverlener werkt bij Stichting Wende. De hoeveelheid respondenten heeft echter niet altijd invloed op de bruikbaarheid van het onderzoek. Dit onderzoek kan ondanks het aantal respondenten toch bruikbaar zijn voor de praktijk door bijvoorbeeld een belangrijk onderwerp aan te kaarten (Verhoeven, 2011).

Een steekproef moet getrokken worden volgens een drietal regels. Ten eerste moet de steekproef willekeurig zijn (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek heeft de onderzoeker geen invloed gehad in de keuze van respondenten, de respondenten zijn geworven via medewerkers van de mannenopvang. Zij hebben verschillende ex-cliënten gecontacteerd die zij geschikt vonden voor dit onderzoek. Zij hebben daarbij wel rekening gehouden met de bereikbaarheid, maar zij hebben geen andere voorwaarden gesteld aan de respondenten. De steekproef was daarmee aselekt en dus willekeurig. Het kan wel zijn dat een bepaald type ex-cliënten eerder in contact zou blijven dan anderen, bijvoorbeeld omdat zij goede ervaringen hebben met de mannenopvang. Het onderzoek gaat echter niet over de tevredenheid van ex-cliënten en wordt hierdoor dus niet beïnvloed. Ook moet de steekproef representatief zijn (Verhoeven, 2011). De ex-cliënten die zijn geïnterviewd, passen allen binnen de populatie. De professionals die zijn bevraagd staan buiten de doelgroep, maar hebben er dusdanig veel mee te maken dat wordt geacht dat zij een uitspraak kunnen doen over de doelgroep. Over de steekproefomvang werd in de vorige alinea al gesproken. Hoewel de omvang minimaal is, heeft het onderzoek verschillende perspectieven bekeken om toch tot een statische analyse te kunnen komen. Hiermee wordt bedoeld dat er naast ex-cliënten ook professionals zijn geïnterviewd om voldoende informatie te verzamelen die geanalyseerd kon worden. In de discussie wordt hier verder op ingegaan.

6. Onderzoeksinstrument

De interviews zijn afgenomen met behulp van een set kaartjes. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe dit hulpmiddel tot stand is gekomen en hoe dit hulpmiddel toegepast is.

6.1 Kaarten-set

De kaartjes worden gebruikt om de respondenten op een creatieve wijze hun verhaal te laten vertellen. Aangezien het onderwerp van het interview gevoelig is, zou deze creatieve manier ervoor kunnen zorgen dat het onderwerp toch bespreekbaar gemaakt kon worden. Een creatief element in een open interview kan helpen om het verhaal te ontlocken (Bobbink, Degen-Nijeboer, Geurts, Pelzer, & Woudenberg, 2012). Hoewel de kaarten-set structuur aanbrengt in het interview heeft het verder een open karakter. De kaarten-set is bedoeld om het ijs te breken en het verhaal te ontlocken, niet om de antwoorden van de respondent te beïnvloeden. Hierover meer in paragraaf drie.

De kaartjes geven elk een factor weer die volgens de literatuur invloed heeft op de overweging die mannen maken in hun besluit om hulp te zoeken. Er is gebruik gemaakt van het magazine over mannenopvang, wat uitgebracht is door de G4 om meer informatie te geven over mannenopvang en om meer aandacht te vragen voor de problematiek. In het magazine zijn diverse cliënten geïnterviewd over hun situatie (G4 Mannenopvang, 2015). Daarnaast is er gebruik gemaakt van diverse theorieën over motivatie en veranderingsprocessen. Deze theorieën worden in de volgende paragraaf uiteengezet.

6.2 Theoretisch kader

Eerst is gekeken naar de veranderingsfase waar de doelgroep zich in bevindt, deze werd in hoofdstuk drie al beschreven volgens het veranderingsmodel van Pochaska en DiClemente. De verschillende fasen die relevant zijn voor dit onderzoek zijn bekeken en daar is een deel van de kaartjes op gebaseerd. Een voorbeeld daarvan is de fase 'voorbeschouwing' waarin sprake kan zijn van wegedeniering van het probleem. Op het kaartje dat daarop gebaseerd is staat: 'ik had hoop dat het beter zou gaan in de toekomst'.

Ook is gekeken naar bronnen van verandering en weerstand. De overweging die onderzocht wordt heeft namelijk betrekking op een verandering. Het inschakelen van hulp wordt gezien als het actief bezig zijn met een verandering. Volgens Brinkman (2009) bestaan er diverse bronnen voor verandering. Deze zijn te vinden in bijlage C. Een voorbeeld van een bron voor verandering is onvrede met de bestaande situatie, als iemand niet tevreden is met de huidige situatie kan het zijn dat hij of zij daardoor gemotiveerd wordt om te veranderen. Brinkman (2009) benoemt ook diverse afweermechanismen, die verandering belemmeren. Ook deze zijn te vinden in bijlage C met bijbehorende uitleg. Een voorbeeld van een afweermechanisme is vermijding. Vermijding houdt in dat iemand een probleem of situatie vermijdt en daardoor een ongewenste situatie in stand houdt. Dit belemmert verandering. In dit onderzoek wordt de keuze om hulp te zoeken gezien als een verandering, daarom is deze theorie van belang voor de analyse van de situatie. Een aantal kaartjes zijn gebaseerd op deze theorie.

Tot slot is gekeken naar motivatietheorieën, om te onderzoeken wat mensen beweegt. Motieven zijn innerlijke drijfveren die ons sturen op een bepaalde manier te handelen. Ze kunnen door allerlei factoren worden beïnvloed, zowel interne als externe. Bij veel van onze motieven is een complexe combinatie van biologische en psychologische behoeften betrokken, vooral als die te maken hebben met onze sociale interacties, emoties en doelen (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). Deze behoeften zijn door Maslow in een hiërarchie gezet, die aangeven welke behoeften prioriteit hebben. Hoewel deze behoeften niet altijd evenveel prioriteit hebben geeft dit wel inzicht in de dimensies die er zijn op gebied van behoeften. De levensfase zou de behoeftehiërarchie kunnen beïnvloeden, daarnaast kunnen proximale prikkels ook voor een tijdelijke wijziging in de behoeftehiërarchie zorgen (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). Naar aanleiding van deze theorie zijn de laatste kaartjes gemaakt. Vooral de behoefte naar veiligheid en de behoefte naar sociale waardering zijn meegenomen in het onderzoek. Zo staat er op een kaartje: 'ik was bang dat het uit de hand zou lopen als ik geen hulp zocht'. Er was ook een kaartje waarop stond: 'ik schaamde me' en een ander met: 'ik voelde me te trots'. Dit om te onderzoeken hoe ver het probleem uit de hand moet lopen tot er hulp gezocht wordt. In hoeverre moeten de behoeften verstoord worden tot de nadelen van hulp zoeken niet meer opwegen tegen de voordelen?

6.3 Toepassing

De kaartjes worden tijdens het interview gebruikt om de respondenten dieper na te laten denken over de overweging die zij destijds hebben gemaakt. Er is gekozen om deze kaartjes te gebruiken om het ijs te breken en de respondenten op hun gemak te stellen. Er wordt van hen gevraagd om over een moeilijk onderwerp te praten, door op speelse wijze met kaartjes aan de slag te gaan zou het gesprek makkelijker op gang kunnen komen. De inbreng van de respondenten staat echter centraal. Hoewel de kaarten-set gezien kan worden als een sturend middel is er goed over nagedacht dat de respondenten zo min mogelijk beïnvloed worden in hun antwoorden. In het begin van het interview krijgt de respondent alle kaartjes te zien, deze worden voor hem neergelegd. De respondent krijgt dan de vraag om de kaartjes die een belemmerende factor voor hem weergeven links neer te leggen. Dan wordt dezelfde vraag gesteld over motiverende factoren, maar dan wordt gevraagd of de respondent ze rechts neer wil leggen. Er zijn ook lege kaartjes, de interviewer vraagt of de respondent nog iets mist in de kaartjes die er liggen en of hij dit op een leeg kaartje wil schrijven. Tot slot wordt gevraagd of de respondent de kaartjes op volgorde van belangrijk tot minder belangrijk wil leggen. Aan de hand van de kaartjes die de respondent heeft gekozen wordt het gesprek geopend. De interviewer zal echter vooral inhaken op wat de respondent aangeeft in het gesprek en zal zo nodig de kaartjes links laten liggen. De kaartjes zijn een gestructureerde opening van een interview met een open karakter. Zo kan het dus zijn dat er bij de ene respondent veel gesproken wordt over een factor die bij de andere respondent niet eens ter sprake komt. Er wordt vooral gevraagd naar de beleving en de ervaring van de respondent met betrekking tot de factoren. Vóór het afnemen van de interviews zal er één proefinterview plaatsvinden met een medestudent van de Academie voor Sociale Studies. Het houden van een proefinterview vergroot de betrouwbaarheid van het meetinstrument (Verhoeven, 2011).

7. Literatuuronderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuuronderzoek beschreven. Dit zijn de resultaten van de deelvraag: 'Wat zegt de literatuur over de invloed van seksspecifieke kenmerken van mannen bij de overweging om professionele hulp in te schakelen?' De resultaten worden beschreven aan de hand van topics. Deze topics zijn gelijk aan de topics die gebruikt zijn om de data te ordenen. De topics zijn voortgekomen uit de operationalisering die in bijlage A te vinden is.

Zoals in het vorige hoofdstuk al benoemd werd, wordt motivatie beïnvloed door zowel externe als interne factoren. Het gaat om een complexe combinatie van biologische en psychologische behoeften (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). In het literatuuronderzoek worden deze factoren opgedeeld in biologische, psychische en culturele kenmerken. De culturele component is toegevoegd omdat het gaat om seksspecifieke kenmerken. De manier waarop naar mannen gekeken wordt in de samenleving lijkt mee te spelen in de overweging, omdat uit de probleemanalyse duidelijk werd dat er sprake zou zijn van een taboe (Nanhoe, 2011).

7.1 Biologische kenmerken

In een onderzoek over de invloed van testosteron op sociale interactie is gekeken in hoeverre testosteron meespeelt bij het besluit van mannen om hulp in te schakelen. Testosteron is een hormoon waarover mannen in grotere hoeveelheid beschikken dan vrouwen. Testosteron staat bekend als agressiehormoon, maar volgens onderzoek blijkt deze stelling niet geheel correct. Testosteron heeft enkel invloed op agressie in de sociale context. Het hormoon zorgt ervoor dat er adaptief op een dreigende of sociaal uitdagende situatie gereageerd wordt. Dat hoeft niet altijd agressie te zijn, het kan ook een andere reactie zijn (Bos & Van Honk, 2010). Dit zou kunnen betekenen dat mannen beter adaptief kunnen reageren op een dreigende situatie dan vrouwen, omdat zij over meer testosteron beschikken dan vrouwen. Dat zou kunnen betekenen dat zij een dreigende situatie wellicht langer vol kunnen houden dan vrouwen, waardoor zij minder snel hulp nodig hebben.

Ook blijkt dat testosteron effect heeft op het gevoel van vertrouwen. Mensen die van nature minder waakzaam zijn, worden na toediening van testosteron waakzamer. Mensen die van nature al waakzaam zijn ondervinden dit effect niet. Dat wil zeggen dat testosteron een adaptief effect heeft op de waakzaamheid van mensen (Bos & Van Honk, 2010). Dit zou kunnen betekenen dat mannen over het algemeen waakzamer zijn dan vrouwen, omdat zij over meer testosteron beschikken dan vrouwen. Deze waakzaamheid zou ervoor kunnen zorgen dat een uit de hand lopende situatie eerder gesignaleerd wordt en dat hier adequaat op gereageerd kan worden. Ook dit zou ervoor kunnen zorgen dat mannen minder snel hulp nodig zouden kunnen hebben.

Oxytocine heeft invloed op de manier waarop mensen omgaan met een stressvolle situatie. Vrouwen beschikken over meer oxytocine dan mannen. Dit hormoon zorgt tijdens tijden van stress voor een bepaalde strategie, namelijk 'tend-and-befriend'. Dat wil zeggen dat vrouwen meer neigen naar het zoeken van sociaal contact in een stressvolle situatie. Bij mannen is een andere strategie prominent, namelijk 'fight-or-flight' (Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Fight-or-flight reactie zorgt ervoor dat het lichaam tijdens het waarnemen van een bedreiging klaar wordt gemaakt om te vluchten of vechten. In een noodsituatie kan deze reactie levensreddend zijn, bij een chronische stressor zorgt het juist voor beschadiging van het lichaam (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2009). De flight reactie en uiteindelijk het vluchten zelf kunnen het overmatig gebruik van een vermijdende coping bij mannen verklaren (Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Een vermijdende strategie in een situatie van geweld in een afhankelijkheidsrelatie betekent dat het slachtoffer het probleem niet probeert op te lossen maar juist uit de weg gaat. Dat wil zeggen dat het slachtoffer geen hulp zal zoeken, hulp zoeken is namelijk een actieve manier van het probleem aanpakken.

7.2 Psychische kenmerken

Emotieregulering of coping is de manier waarop mensen omgaan met hun emoties of met stressvolle situaties. De manier waarop mensen omgaan met deze zaken heeft invloed op hun hulp zoek gedrag (Noordenbosch, 2007).

Studies hebben bevestigd dat mensen die hun emoties chronisch vermijden of onderdrukken een vergroot risico hebben op depressie en angststoornissen als post traumatische stressstoornis en sociale fobie. Mannen staan er bekend om dat zij hun beleving en uiting van emoties vermijden en onderdrukken (Nolen-Hoeksema, 2012). Mannen scoren lager op alle emotiereguleringsmethoden dan vrouwen, behalve op het gebruiken van alcohol om hun emoties te reguleren. Volgens onderzoek is het waarschijnlijker dat mannen gediagnostiseerd worden met alcoholverslaving dan vrouwen. Mannen neigen meer naar middelengebruik als zij negatieve emoties ervaren. Hoewel mannen lager scoren bij bijna alle emotiereguleringsmethoden betekent dat niet dat zij hun emoties niet reguleren. Het is waarschijnlijk dat zij aan automatische emotie regulering doen. Waarschijnlijk zoeken zij op een andere manier sociale steun, zij praten niet over hun emoties maar nemen deel aan activiteiten die hen helpen hun emoties te reguleren (Nolen-Hoeksema, 2012). In de huidige context betekent deze informatie dat mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties eerder geneigd zijn om de emoties die zij voelen door de geweldssituatie te vermijden door middel van middelengebruik. Daarnaast kan het ook zijn dat zij minder snel geneigd zijn om over deze emoties te praten, maar toch sociale steun zoeken door deel te nemen aan activiteiten. Daardoor kan het zijn dat ze hun emoties wel reguleren, maar dat de problematiek minder snel gesignaleerd kan worden omdat zij er niet over praten.

Als het gaat om problemen in de relatie is er een groot verschil in coping gedrag tussen mannen en vrouwen. Mannen neigen meer naar vermijding en het ventileren van hun emoties als zij problemen hebben in hun relatie. Ook neigen zij meer naar vermijding en terugtrekken bij stressors in de relatie of die van iemand anders zijn gezondheid, dan bij andere stressors. Er wordt gespeculeerd dat mannen hierbij een andere coping gebruiken omdat zij deze stressors ervaren als oncontroleerbaar. Vrouwen zoeken eerder sociale steun dan mannen, zowel emotiegericht als andersoortig. Het zou kunnen dat mannen meer neigen naar vermijding omdat relaties minder centraal staan in hun leven dan in dat van een vrouw. Vrouwen zouden daardoor meer gemotiveerd zijn om de problemen in hun relatie aan te pakken en mannen zouden meer geneigd zijn om problemen te vermijden en zich terug te trekken (Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Voor dit onderzoek betekent deze informatie dat mannen anders omgaan met deze problematiek dan vrouwen. Dit zou kunnen verklaren waarom mannen minder snel voor hulpverlening kiezen en eerder een vermijdende strategie kiezen.

7.3 Culturele kenmerken

De manier waarop mannen omgaan met emoties kan beïnvloed zijn door genderrolverwachtingen (Nolen-Hoeksema, 2012). De samenleving verwacht ander gedrag van mannen dan van vrouwen. Zaken als depressie en angst worden getypeerd als vrouwelijke emoties, waar boosheid en trots als typisch mannelijke emoties worden benoemd (Sigmon, et al., 2005). Het stereotype man is rationeel, zijn vermogen om zijn emoties onder controle te houden en te onderdrukken maken hem mannelijk (Fisher & Manstead, 2000). Typisch mannelijke eigenschappen zijn: onafhankelijk, ambitieus, assertief en dominant (Daigle & Mummert, 2014). Als men deze stereotypes aanhoudt zou het de bereidheid van mannen kunnen beïnvloeden om emoties te rapporteren die binnen of buiten deze stereotypes vallen (Sigmon, et al., 2005). Ook bij post traumatische stressstoornis lijkt de uiting van emoties beïnvloed te worden door genderrolverwachtingen. Mannen zijn meer geneigd om zich agressief te uiten na een trauma omdat dit beter binnen de verwachting van hun genderrol past (Tolin & Foa, 2006). In de huidige context betekent deze informatie dat mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties minder snel geneigd zullen zijn om over hun problemen te praten en om hulp te zoeken omdat dit niet binnen de genderrolverwachtingen van de samenleving past. Zij kunnen het gevoel hebben dat dit hun mannelijkheid aantast. In plaats daarvan kan het zijn dat ze agressief reageren, hoewel dit in een agressieve thuissituatie de problemen wellicht zal doen escaleren. Dit maakt het ook moeilijk voor vrienden, familie en professionals om de problematiek te signaleren.

8. Bevragend onderzoek

In dit hoofdstuk komen de resultaten naar voren die antwoord geven op deelvraag twee, drie en vier. Dat zijn de volgende deelvragen:

2. Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als belemmerend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?
3. Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als motiverend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?
4. Welke factoren speelden volgens de hulpverleners van de mannenopvang een rol in de overweging van ex-cliënten om professionele hulp in te schakelen?

8.1 Resultaten deelvraag 2: belemmerende factoren

In deze paragraaf worden eerst de resultaten beschreven van de deelvraag: "Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als belemmerend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?" Tot slot wordt de conclusie beschreven.

Politie

Twee van de vier respondenten zijn door de politie vastgezet omdat de politie dacht dat zij de dader waren van het huiselijk geweld. Deze respondenten gaven beiden aan de politie verteld te hebben wat er aan de hand was, maar zij werden niet geloofd. De respondenten gaven aan dat dit hun vertrouwen heeft verminderd en dat zij daardoor minder snel hulp hebben gezocht. Het zorgde er ook voor dat de mannen niet voor zichzelf op durfden te komen omdat ze bang waren om weer vastgezet te worden.

Onbekendheid mannenopvang

Alle respondenten gaven aan dat zij voordat ze actief hulp gingen zoeken nog niet afwisten van het bestaan van de opvang. Eén respondent heeft zelf via internet hulp gezocht en is via een aantal andere instanties uiteindelijk doorverwezen naar de mannenopvang. Twee andere respondenten hebben een familielid op de hoogte gesteld. De familieleden zijn toen via internet gaan zoeken en kwamen uit bij een andere hulpverleningsinstantie. Uiteindelijk kwamen zij via de crisisopvang terecht bij de mannenopvang. De andere respondent kwam er via een hulpverlener terecht, het heeft enkele weken geduurd voordat deze hulpverlener de mannenopvang gevonden had.

Schaamte / taboe

Alle respondenten geven aan dat zij last hebben gehad van schaamte in hun weg naar de hulpverlening. Wat vooral naar voren komt is dat zij hierbij de omgeving als belemmering benoemen. Een respondent zei dat hij het vooral moeilijk vond dat er op televisie en in de media grappen over gemaakt worden. Een andere respondent gaf aan dat zijn omgeving hem niet serieus nam toen hij zijn verhaal deed en dat dit hem ervan weerhield om over zijn problemen te praten. Een andere respondent gaf aan dat hij het moeilijk vond om erover te praten omdat de omgeving van mannen verwacht dat zij dominant zijn en dat hij daar niet aan voldeed. Alle respondenten gaven aan dat deze problematiek niet in hun cultuur past en dat zij zich daarvoor schaamden.

Vermijding vanwege posttraumatische stressstoornis (PTSS) / depressie

Vermijding is volgens een respondent een symptoom van zijn PTSS, hij geeft aan dat dit ervoor heeft gezorgd dat hij zo lang wachtte met hulp zoeken. Ook depressie speelde bij hem een rol. Tijdens de interviews lijken meerdere respondenten te doelen op een depressie of in ieder geval een bepaalde manier van mentale instabiliteit. Zij benoemen dit echter niet als depressie of PTSS. Het wordt door één respondent omschreven als een hele donkere periode waarin hij aan niks anders kon denken dan de problemen.

De DSM-IV ondersteunt deze uitspraak. Een signaal van PTSS is het vermijden van prikkels die bij het trauma hoorden of afstomping van de algemene reactiviteit. Een bijbehorend verschijnsel daarvan is het pogen om gesprekken, gedachten en gevoelens te vermijden die bij het trauma horen (Blanken, Clijsen, Garenfeld, Te Paske, & Van Piere, 2012). Dat zou dus betekenen dat mensen met PTSS het gesprek over hun trauma vermijden en dus minder snel geneigd zouden kunnen zijn om hulp te zoeken.

Vermijding middelengebruik / werk

Twee respondenten geven aan dat zij het probleem hebben vermeden. De ene ging, toen dat nog mogelijk was, vaak naar de kroeg om bier te drinken en omdat hij geen andere plek had om naartoe te gaan. Alles was beter dan thuis zijn, waar de problemen waren. De andere respondent stortte zich in zijn werk of studie. Hij gaf aan dat hij zo telkens probeerde om zijn leven op de rit te krijgen, maar dat het zoiets was als het voornemen om meer te gaan sporten met nieuwjaar, en dat het dan na twee dagen al niet meer lukt. Steeds als hij het probeerde mislukte het, dan werd hij ontslagen.

Angst

Angst werkt zowel belemmerend als motiverend. In de volgende paragraaf staat in hoeverre dit motiverend kan werken. De belemmerende angst werd vooral aangegeven als angst dat het thuis erger zou worden zodra er hulp werd ingeschakeld. Daarnaast was er ook angst die gelinkt was aan het taboe, de angst dat anderen het te weten zouden komen. Deze twee vormen van angst werden erkend door twee respondenten.

Zelf oplossen

Drie van de vier respondenten gaven aan dat zij in het begin vonden dat zij hun problemen zelf op moesten lossen. Zij gaven allemaal aan dat zij destijds geen hulp zochten omdat ze dachten dat ze het probleem zelf op konden lossen. Het is deze respondenten naar eigen zeggen geen van allen gelukt om de situatie te verbeteren. Zoals eerder benoemd bij het kopje 'vermijding middelengebruik / werk' heeft het voor de respondent niet gewerkt om andere delen van zijn leven eerst op orde te krijgen. Andere respondenten gaven vooral aan dat zij hoopten dat het beter zou worden maar benoemden niet wat zij er zelf actief aan hebben gedaan om het probleem op te lossen. Ze benoemen wel allen dat ze probeerden zo min mogelijk thuis te zijn. Sommigen probeerden ook om hun partner tevreden te houden.

8.2 Deelvraag 3: motiverende factoren

Laatste oplossing / geen andere keuze

Alle respondenten geven aan dat zij hulp gezocht hebben toen ze echt geen andere uitweg meer vonden of dat het alternatief voor hun gevoel geen optie was. Zo is er één respondent die het over 'do or die' had, en een andere respondent die inmiddels op straat leefde. Voor de ene respondent duurde het geweld meerdere jaren voordat hij hulp zocht, voor de andere duurde het zo'n zes maanden. Een andere respondent gaf aan dat de situatie dusdanig ernstig was dat hij er uit moest. De laatste respondent zag zelf helemaal geen oplossing meer maar werd geholpen door een familielid, die zei dat hij hulp moest zoeken. Hij heeft daar toen mee ingestemd. Hij gaf wel aan dat het niet goed met hem was afgelopen als hij dit niet had gedaan.

Hulp aangeboden

Drie respondenten geven aan dat zij hulp aangeboden kregen van een ander en dat die persoon hen in contact gebracht heeft met de mannenopvang of met een andere hulpverleningsorganisatie. In alle gevallen hebben de respondenten eerst uit eigen initiatief hun verhaal aan deze personen verteld. Eén respondent heeft de mannenopvang via internet gevonden en zelf het eerste contact gelegd. Twee respondenten hebben hulp gekregen van een familielid die ze op de hoogte hielden van de situatie. Het familielid heeft in deze gevallen het besluit genomen dat er iets moest gebeuren. De respondenten gaven aan dat zij deze hulp als positief hebben ervaren en dat zij deze personen dankbaar waren.

Angst

Angst werkte voor een deel van de respondenten soms ook motiverend. Twee van de vier respondenten gaven aan dat ze angst als motiverend hadden ervaren. Zo was er een respondent die bang was dat hij zelf door zou slaan en dat hij zijn partner iets aan zou doen. Deze angst had ook te maken met de manier waarop de politie gehandeld had. Hij durfde niet voor zichzelf op te komen omdat hij bang was om opgepakt te worden, maar hij kon zijn boosheid ook niet kwijt. Hij was bang dat er een dag zou komen dat hij zich niet meer in kon houden. Dat was een reden die meespeelde in zijn keuze om hulp te zoeken. Bij een ander was er angst dat de situatie dusdanig slecht zou aflopen voor hem als hij geen hulp zocht, dat benoemde hij ook als een grote motivatie om hulp te zoeken. Deze respondent zat al dusdanig lang in een problematische situatie dat hij op een punt was gekomen dat hij dacht dat het heel snel heel slecht met hem zou aflopen. Overigens hebben alle respondenten benoemd dat zij dachten dat het niet goed met hen was afgelopen als zij geen hulp hadden gekregen. Ze hebben echter niet allen specifiek de angst daarvoor benoemd, bij de anderen kwam de realisatie van hoe slecht de situatie was later pas.

Bedreiging

Twee respondenten hebben aangegeven zich bedreigd te hebben gevoeld. Een respondent benoemde wel dat hij zich bedreigd voelde, omdat de ruzies dusdanig uit de hand liepen dat hij er vaak maar net ongeschonden uit kwam, maar hij zag dit niet als reden om hulp te zoeken. Een andere respondent gaf aan dat naarmate de bedreigingen van zijn partner serieuzer werden, de stap naar de hulpverlening steeds aantrekkelijker werd. De angst dat het fout zou gaan als hij hulp zocht woog niet meer op tegen de angst dat het fout zou gaan als er niks veranderde.

Zelf oplossen

Eén respondent gaf aan dat hij vanuit de wil om het probleem zelf op te lossen de kracht had gevonden om hulp te zoeken. Zijn interpretatie van het zelf op willen lossen was hierbij anders dan bij de andere respondenten. Hij vond dat hij het zelf oploste door de stap naar de hulpverlening te nemen. De andere respondenten geven dit eigenlijk ook aan, dat ze uiteindelijk zelf de stap hebben moeten zetten naar de hulpverlening en dat dit een bewuste keuze was.

8.3 Deelvraag 4: hulpverleners

Belemmerende factoren

De respondenten waren het er beiden over eens dat schaamte bij de mannen een grote rol speelt in hun overweging om hulp te zoeken. Deze schaamte werd beschreven als veroorzaakt door het taboe van de omgeving en de rolverwachtingen van de man. De omgeving zou van de mannen verwachten dat zij hun eigen problemen oplossen en daarom zouden de mannen niet over hun problemen praten en geen hulp zoeken.

Eén respondent noemde de politie als een grote belemmering voor de mannen. De politie blijkt vaak fouten te maken als het gaat om meldingen van huiselijk geweld. Zijn gaan er vaak van uit dat de man de dader is en vragen hierin ook niet door. Daarnaast wordt door beide respondenten benoemd dat de politie nog te weinig signaleert op dit gebied. De respondenten benoemden dat wijkagenten beter geïnformeerd moeten worden en alerter moeten zijn.

Beide respondenten geven aan dat er nog veel te halen valt op het gebied van de bekendheid van de mannenopvang. Zij geven aan dat de mannen vaak nog niet weten wat de mannenopvang is of dat het bestaat voordat zij actief hulp gaan zoeken.

Door een respondent werd ook benoemd dat de situatie nog gecompliceerder is als er kinderen bij betrokken zijn. Mannen zijn vaak bang dat de kinderen bij de moeder zullen blijven en dat zij daar niet veilig zijn. Ze denken dat vrouwen een betere kans hebben om voogdij te krijgen en dat bemoeilijkt de weg naar de hulpverlening.

Motiverende factoren

Beide respondenten gaven aan dat de meeste mannen jaren wachten met hulp zoeken en dit pas doen als er eigenlijk geen andere oplossing meer is. Er zijn twee verschillende situaties die het meest voorkomen. Vaak zetten de mannen de eerste stap om praktische redenen, zoals het nodig hebben van onderdak. Later komen de onderliggende problemen aan bod. Zo komt een deel van de cliënten van mannenopvang Arosa via het loket van de daklozenopvang binnen. Het probleem dat ze geen onderdak hebben ligt dan bij hen op de voorgrond. De andere situatie is dat de bedreiging of de angst dusdanig verergert dat de mannen bang zijn dat hen of hun kinderen iets zal overkomen. Dat gebeurt volgens de respondent vooral als er sprake is van ernstig fysiek geweld. Een voorbeeld dat genoemd wordt is dat het slachtoffer kokend water of hete olie over zich heen krijgt. Een ander voorbeeld is dat de bedreiging verergert, bijvoorbeeld als een man door zijn vrouw met een mes bedreigd wordt. Dit motiveert hen dan om hulp te zoeken voordat het te laat is.

Angst kan ook op een andere manier een motiverende factor zijn. Volgens de respondenten zijn sommige mannen bang dat zij zelf doorslaan en dat zij hun partner iets aan doen. Zij melden zich dan aan voor de opvang ter bescherming van hun partner. Ze worden dan vaak al zo lang getreiterd en geslagen dat het steeds moeilijker wordt om zich in te houden.

Beide respondenten geven aan dat er verbetering is in de signalering door welzijnswerkers en wijkagenten. Op het moment dat de politie of welzijnswerkers een huiselijk geweld situatie signaleren wordt dit doorgegeven aan de dichtstbijzijnde organisatie die hier mee werkt en wordt er zo nodig ingegrepen. Beide respondenten geven aan dat hier nog wel veel verbetering in moet komen. De signalen worden nog te vaak niet herkend omdat de problematiek niet of onvoldoende bekend is.

9. Conclusies

In dit hoofdstuk worden de conclusies beschreven. De eerste paragraaf bestaat uit de verschillende deelconclusies die antwoord geven op de deelvragen. De tweede paragraaf bevat de eindconclusie, dat is het antwoord op de centrale vraag.

9.1 Deelconclusies

In deze paragraaf wordt per deelvraag een conclusie geformuleerd aan de hand van de resultaten.

Deelconclusie 1: Wat zegt de literatuur over de invloed van seksespecifieke kenmerken van mannen bij de overweging om professionele hulp in te schakelen?

Uit de literatuur blijkt dat biologische, psychologische en culturele kenmerken invloed zouden kunnen hebben op de overweging om professionele hulp in te schakelen. Specifieke literatuur over het hulp zoeken van mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties was echter niet vindbaar. Wel lijkt de rol van testosteron onbewust invloed te kunnen hebben op de overweging, of in ieder geval op de geweldssituatie. Mannen zouden, omdat zij meer testosteron hebben, in staat zijn adaptief te reageren op een situatie van dreiging of geweld. Ook zijn zij hierdoor waakzaam en zouden ze dus escalatie kunnen voorkomen (Bos & Van Honk, 2010). Dit kan ervoor zorgen dat mannen minder snel hulp nodig hebben. Mannen neigen echter van nature meer naar een fight-or-flight reactie, waarbij de vlucht reactie kan leiden tot vermindering van de problemen (Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Deze vermindering kan ervoor zorgen dat mannen geen hulp zoeken en de problemen niet actief proberen op te lossen. Dit komt ook terug in twee andere onderzoeken, die aangeven dat mannen hun emoties vaker vermijden en vaker een vermijdende coping hebben (Nolen-Hoeksema, 2012; Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Vermijding lijkt dus de meest dominante rol te hebben in dit vraagstuk, maar hoe wordt deze vermindering dan verklaard? Het kan zijn dat mannen vaker bepaalde problemen en emoties vermijden omdat dit niet binnen de genderrolverwachtingen past van de samenleving. Hulp zoeken kan betekenen dat de man minder onafhankelijk is en dit zou hij kunnen ervaren als een aantasting van zijn mannelijkheid (Daigle & Mummert, 2014). Dat kan een rol spelen in zijn overweging om hulp te zoeken. Onderdrukking van emoties past beter bij mannelijkheid, dit zou vermindering in de hand kunnen werken (Fisher & Manstead, 2000). Hieruit kan geconcludeerd worden dat problematiek bij mannen minder snel gesignaleerd wordt omdat zij moeilijker over hun emoties en problemen praten. Het zou ook kunnen betekenen dat mannen een geweldssituatie beter vol kunnen houden omdat ze er op gebouwd zijn om er mee om te kunnen gaan. Al deze kenmerken wijzen erop dat mannen minder snel hulp zullen zoeken. Dit is echter geen gegeven, er kan enkel geconcludeerd worden dat meer onderzoek hiernaar noodzakelijk is. Meer hierover in hoofdstuk elf.

Deelconclusie 2: Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als belemmerend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?

In het onderzoek zijn door de respondenten zeven belemmerende factoren benoemd: de politie, onbekendheid van de mannenopvang, schaamte/taboe, vermindering vanwege PTSS/depressie, vermindering middelengebruik/werk, angst en het zelf willen oplossen van de problemen. De meest voorkomende belemmerende factoren waren: de onbekendheid van de mannenopvang en schaamte/taboe. Geen van alle respondenten wist dat er een mannenopvang was tot ze er hulp kregen of er zelf actief naar gezocht hadden. Door niet te weten dat er een plek was, speciaal voor hun problematiek, was het moeilijker om hulp te zoeken. Ze wisten namelijk niet wat hen te wachten stond. Schaamte/taboe werd ook door elke respondent benoemd, dit werd eigenlijk altijd gerelateerd aan de cultuur van de respondent. De respondenten vonden zelf dat het binnen hun cultuur beschamend was dat hen dit overkwam. Opvallend is dat de politie dit in de hand werkt. Door verkeerd handelen van de politie wordt het beeld wat de mannen hadden over de verwachtingen van de omgeving versterkt. De politie gelooft ze niet, dus dan zullen anderen dat ook wel niet doen. Ook durfden de mannen hierdoor niet voor zichzelf op te komen uit angst (weer) opgepakt te worden. Angst is overigens een emotie die zowel belemmerend als motiverend is ervaren door de respondenten. In belemmerende zin werd de angst voor verergering van de problematiek benoemd, maar ook de angst dat anderen het te weten zouden komen. Dit wijst weer op de schaamte en het taboe. Ook werd het zelf willen oplossen van het probleem door drie respondenten benoemd. Dat deden ze door zo min mogelijk thuis zijn en de partner tevreden proberen te houden. Probleemoplossende activiteiten werden niet genoemd. Veel van de eerder genoemde factoren lijken elkaar te versterken en in verband met elkaar te staan.

Deelconclusie 3: Welke factoren hebben ex-cliënten van de mannenopvang ervaren als motiverend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?

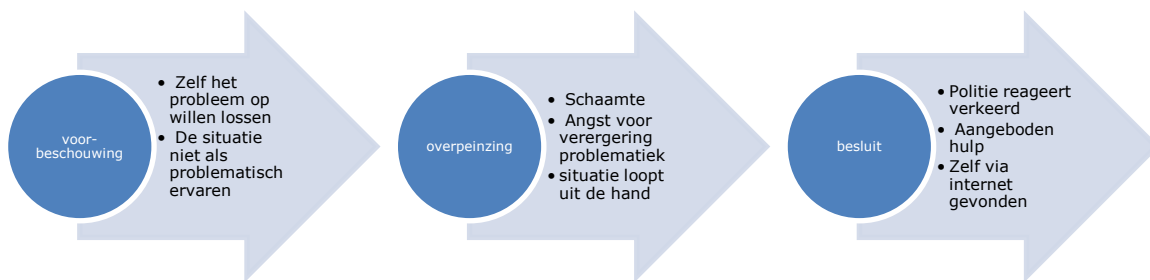
De respondenten hebben vijf factoren benoemd die zij als motiverend hebben ervaren: geen andere keuze meer hebben, hulp aangeboden krijgen, angst, bedreigen en het zelf willen oplossen. De factoren die door de meeste respondenten werden benoemd zijn: hulp aangeboden krijgen en geen andere keuze meer hebben. Drie respondenten hebben hulp gekregen van een derde, in alle gevallen hebben de respondenten zelf het initiatief moeten nemen om over hun problemen te praten. Zij hebben deze hulp wel als positief ervaren en hebben het geaccepteerd. Dat wil zeggen dat signaleren misschien moeilijk is bij deze doelgroep, maar op het moment dat er om hulp gevraagd wordt, er verbetering volgt. Alle respondenten hebben aangegeven pas hulp te zoeken toen zij geen andere uitweg meer zagen. Dat wil zeggen dat als de situatie dusdanig uit de hand loopt, hulp pas als een wenselijk optie gezien wordt. Ook bij de factoren angst en bedreiging komt dit terug. Pas als de bedreiging of het geweld in korte tijd aanzienlijk verergert, worden angst en bedreiging een motiverende factor. Deze factoren zijn allen extern, er moet in de omgeving iets gebeuren en dan wordt er naar hulp gezocht. Er was één respondent die het zelf op willen lossen als motiverend heeft ervaren, omdat hij hulp zoeken zag als een actieve manier om zelf aan de situatie te werken. Dit laat zien dat de manier waarop het slachtoffer denkt over hulpverlening effect heeft op het gemak waarmee hij hulp vraagt.

Deelconclusie 4: Welke factoren speelden volgens de hulpverleners van de mannenopvang een rol in de overweging van ex-cliënten om professionele hulp in te schakelen?

Allereerste geven de hulpverleners aan dat de meeste slachtoffers jaren wachten tot ze professionele hulp gaan zoeken. De hulpverleners noemen vier belemmerende factoren: schaamte/taboe, de politie, onbekendheid van de mannenopvang en angst dat de kinderen iets overkomt. Beide hulpverleners noemden schaamte als belemmerende factor, zij legden hierbij de link tussen de rolverwachtingen die de samenleving schept over mannen, het taboe wat op mannelijk slachtofferschap rust en de schaamte die de mannen voelen waardoor zij geen hulp zoeken. Ze leggen ook de link met het zelf op willen lossen van de problemen, ze geven aan dat mannen dit willen omdat de omgeving dit van hen verwacht of omdat zij denken dat de omgeving dit van hen verwacht. Dit wordt weer gekoppeld aan de rolverwachtingen van mannen. De politie werd daarbij als versterkende factor genoemd, zij handelen volgens de hulpverleners naar deze rolverwachtingen waardoor zij vaak de problematiek over het hoofd zien en de situatie verkeerd inschatten. Als er kinderen in het spel zijn lijkt de stap nog moeilijker te zijn om hulp te zoeken, zegt een respondent. De mannen zijn er vaak van overtuigd dat de vrouw de voogdij zal krijgen, dit wordt ook gekoppeld aan rolverwachtingen. Ze willen hun kinderen niet achterlaten bij de gewelddadige partner en blijven daarom zelf ook langer. Als de keuze om hulp te zoeken is gemaakt, blijkt de mannenopvang vaak niet de eerste optie omdat de mannen niet weten dat het bestaat. De hulpverleners geven aan dat er nog veel te halen is op gebied van bekendheid over de opvang en de problematiek. Als de mannen weten waar ze terecht kunnen en wat ze te wachten staat, denken de hulpverleners dat ze eerder de keuze maken om naar de mannenopvang te gaan. Al deze belemmerende factoren worden pas onbelangrijk als de situatie dusdanig uit de hand loopt dat de angst dat het verkeerd afloopt als er niks verandert groter is dan de schaamte die veroorzaakt wordt door de genderrolverwachtingen.

9.2 Eindconclusie

Deze paragraaf geeft antwoord op de centrale vraag: 'Welke factoren hebben meegespeeld bij ex-cliënten van de mannenopvang in hun besluit om professionele hulp in te schakelen?' Er zijn verschillende factoren uit de dataverzamelingsmethoden naar voren gekomen. Om overzicht te creëren zijn de verschillende factoren per veranderingsfase uitgewerkt in figuur 1. Dit geeft een beeld van de weg die de ex-cliënten hebben afgelegd voordat ze bij de mannenopvang terecht kwamen. Deze weg wordt met alle obstakels en binnendoor wegen in de conclusie beschreven.



Figuur 1

De voorbeschouwing is de eerste fase van verandering volgens het model van Prochaska en DiClemente. In deze context zou dat er als volgt uitzien: het slachtoffer denkt niet aan veranderen, hij vermijdt de situatie, weet niet dat het belangrijk is om hulp te zoeken of heeft besloten dat de huidige situatie meer voor- dan nadelen heeft (Van der Veen & Goijarts, 2012). Uit de resultaten blijkt dat er een mogelijkheid is dat mannen een geweldssituatie langer volhouden omdat zij er beter mee om kunnen gaan. Door hun hormonen kunnen ze beter adaptief reageren op de situatie en zijn ze waakzamer en dus zal het wellicht minder snel escaleren (Bos & Van Honk, 2010). Door de fight-or-flight respons die mannen hanteren, zou het wel kunnen dat ze eerder geneigd zijn om de problemen te vermijden (Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Onderzoek wijst uit dat mannen eerder geneigd zijn om hun emoties te vermijden (Nolen-Hoeksema, 2012). Vooral als het gaat om relatiestressoren is vermijding een coping die vaker door mannen wordt toegepast (Tamres, Janicki, & Helgeson, 2002). Het slachtoffer kan ook hebben besloten dat het probleem nog niet ernstig genoeg is om professionele hulp te zoeken, waardoor hij het probleem eerst zelf op probeert te lossen. Uit de resultaten blijkt echter dat er weinig actieve probleem oplossende activiteiten worden ondernomen, maar dat de slachtoffers eerder de problemen vermijden. Ze kiezen dan voor korte termijn oplossingen en kijken niet naar de lange termijn.

De overpeinzing is de tweede fase, in deze fase overweegt het slachtoffer verandering maar heeft hij nog tegenstrijdige gevoelens over de verandering (Van der Veen & Goijarts, 2012). Uit de resultaten blijkt dat de afweging vooral bestaat uit schaamte versus angst. Enerzijds is er de schaamte voor het slachtofferschap. Door genderrolverwachtingen die de samenleving stelt rust er een taboe op mannelijk slachtofferschap. Dit maakt het moeilijk voor mannen om openlijk over hun problemen te praten. Ook wordt van hen verwacht dat ze hun problemen zelf oplossen, dat ze onafhankelijk zijn en hun emoties onderdrukken. Deze verwachtingen maken het moeilijk om de stap naar de hulpverlening te zetten. Anderzijds is er de angst dat de problemen groter worden en dat het slecht zal aflopen voor het slachtoffer. Tot slot maakt de betrokkenheid van kinderen de situatie nog ingewikkelder. Mannen verwachten dat de vrouw de voogdij zal krijgen gezien de rolverwachtingen van de samenleving, daarom willen zij hun kinderen niet achterlaten en blijven ze zelf langer in een onveilige situatie. Als uiteindelijk de bedreiging of het geweld escaleert of de situatie anderszins onhoudbaar blijkt, wordt de schaamte overwonnen en kiezen de slachtoffers ervoor om hulp te zoeken.

Vorbereiding en beslissing is de derde fase van verandering, in deze fase bereidt het slachtoffer zich voor op verandering, in dit geval op het zoeken van hulp (Van der Veen & Goijarts, 2012). Het eerste obstakel dat het slachtoffer tegen kan komen is dat hij niet weet waar hij terecht kan. De onbekendheid van de mannenopvang komt met regelmaat terug in dit onderzoek. Er zijn twee binnendoor wegen die hier genomen kunnen worden: het slachtoffer kan op internet zoeken naar mannenopvang of het slachtoffer vertelt zijn verhaal aan een zorgprofessional en die gaat op zoek naar passende hulp. De tweede weg kan wat langer zijn, uit de resultaten blijkt dat nog niet alle zorgprofessionals op de hoogte zijn van het bestaan van de mannenopvang. Een andere weg die genomen kan worden, is het in vertrouwen nemen van een familielid of vriend. De vertrouwenspersoon gaat dan via internet of via een andere organisatie op zoek naar hulp. Tot slot ligt de keuze soms ook niet bij het slachtoffer maar grijpt de politie in. De personen die voor dit onderzoek bevraagd zijn geven allen aan dat dit geen positieve afloop heeft gehad. De politie heeft het slachtoffer als dader behandeld en soms tijdelijk vastgezet. Het daadwerkelijke verhaal is die keren niet boven water gekomen. Dit heeft volgens de hulpverleners te maken met genderrolverwachtingen. De politie zou vanuit vooroordelen over man-vrouw verhoudingen vaak overhaaste conclusies trekken bij een melding van huiselijk geweld. Vooral als de man zichzelf heeft verdedigd, wordt hij makkelijk als dader gezien. In het kader van de fight-or-flight reactie lijkt dit een onmogelijk positie voor mannen, als ze vechten worden ze als dader gezien en als ze vluchten blijft het probleem bestaan. De politie wordt daarom in dit onderzoek beschouwd als een belemmerende factor.

10. Discussie

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek geëvalueerd aan de hand van kwaliteitscriteria. De kwaliteitscriteria die worden behandeld zijn: betrouwbaarheid, interne validiteit, begripsvaliditeit en bruikbaarheid. Dit zijn de kwaliteitscriteria die door Verhoeven (2011) beschreven zijn.

10.1 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek geeft aan in welke mate het vrij is van toevallige fouten (Verhoeven, 2011). In deze paragraaf worden een aantal manieren behandeld waarop de betrouwbaarheid van het onderzoek is vergroot en in hoeverre het onderzoek betrouwbaar is.

Triangulatie

Triangulatie vindt plaats als er meerdere onderzoeksmethoden worden gebruikt om antwoord te geven op een vraag (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek en bevregend onderzoek. De eindconclusie is dus gebaseerd op deze methoden van onderzoek. Bij de deelconclusies is echter geen gebruik gemaakt van triangulatie. Elke deelvraag heeft slechts één onderzoeksmethode. Door de resultaten van de deelvragen met elkaar te verbinden en dus triangulatie toe te passen is de eindconclusie betrouwbaarder.

Standaardisering van de methode

De betrouwbaarheid van een onderzoek kan vergroot worden door een bestaande methode te gebruiken waarvan bewezen is dat deze werkt. Er kan ook een eigen standaard methode ontwikkeld worden (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek is een eigen methode ontwikkeld in de vorm van een kaarten-set. Deze kaarten-set is in geen enkel ander onderzoek gebruikt en er is dus niet vooraf bewezen dat het werkt. Deze kaarten-set kon niet bij iedere respondent op dezelfde manier worden gebruikt omdat niet alle respondenten de Nederlandse taal voldoende beheersten. Dit tast de betrouwbaarheid van het onderzoek aan. De kaarten-set is in dit geval gebruikt als een soort topic lijst. In het geval dat de respondent de Nederlandse taal onvoldoende beheerste, is de kaarten-set een leidraad geweest in het gesprek. Alle kaartjes zijn dus wel aan bod gekomen, zoals dat bij de andere interviews ook het geval was.

Proefinterview

Voorafgaande aan het afnemen van de interviews is een proefinterview afgenomen bij een collega. Een proefinterview kan de betrouwbaarheid van een kwalitatief onderzoek vergroten (Verhoeven, 2011). Tijdens het proefinterview is gebleken dat de ontwikkelde methode werkte, maar dat er vooraf een duidelijkere uitleg gegeven moest worden. Dit is aangepast voordat het eerste interview afgenomen werd. Een echt goed proefinterview heeft niet plaats kunnen vinden, de collega in kwestie was een medestudent die geen kennis had van het onderwerp. Het kan zijn dat er daardoor fouten zijn blijven liggen.

Steekproefomvang

Naarmate er een grotere steekproef is, kan er een nauwkeurigere uitspraak gedaan worden. Afhankelijk van de grootte en bereikbaarheid van de populatie is het mogelijk om een grotere steekproef te nemen (Verhoeven, 2011). In dit onderzoek is er een kleine steekproef genomen. Slechts vier ex-cliënten zijn geïnterviewd. Hoewel de grootte van de populatie hier niet het probleem was, ging het mis bij de bereikbaarheid van de populatie. Om respondenten te werven is contact opgenomen met de verschillende mannenopvangen in Nederland. Een aantal locaties heeft niet gereageerd. Andere locaties zeiden dat zij geen geschikte respondenten konden vinden. Zij gaven aan dat de mannen niet mee wilden werken omdat ze nog onvoldoende rust in hun hoofd hadden of omdat ze het te druk hadden met hun traject. Er zijn in totaal twee locaties geweest die beiden twee respondenten hebben gevonden. Om de betrouwbaarheid te vergroten zijn de resultaten uit deze vier interviews gecontroleerd in twee interviews met hulpverleners. Dit zijn hulpverleners die meerdere jaren werkzaam zijn bij een mannenopvang en met diverse mannen gesproken hebben over hun problematiek. Zonder de resultaten vooraf te benoemen is aan de hulpverleners gevraagd naar de overweging. Hier kwamen dezelfde factoren aan bod als bij de ex-cliënten. Daaruit blijkt dat de resultaten toch een zekere mate van betrouwbaarheid hebben. Verschillende bronnen maken een onderzoek immers betrouwbaarder (Van der Donk & Van Lanen, 2014).

Peer examination

Peer examination houdt in dat de resultaten doorgelezen of nagemeten worden door collega onderzoekers (Verhoeven, 2011). Tijdens dit onderzoek zijn er drie andere onderzoeken uitgevoerd naar het thema mannenopvang. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd door medestudenten die regelmatig samenkwamen voor overleg. Na afloop van het onderzoek zijn de resultaten vergeleken. Uit deze vergelijking bleek dat, ondanks de verschillende invalshoeken van onderzoek, een deel van de resultaten overeenkwamen. Zo kwam er bij iedereen uit dat taboe een belangrijke rol speelde bij mannen in het praten over de problematiek. Het overeenkomen van de resultaten is bevorderend voor de betrouwbaarheid van het onderzoek.

10.2 Interne validiteit

De interne validiteit van een onderzoek geeft aan in hoeverre de juiste conclusies getrokken kunnen worden. Bij een valide onderzoek zijn geen systematische fouten gemaakt (Verhoeven, 2011). In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre bepaalde zaken de interne validiteit van dit onderzoek in gevaar hebben kunnen brengen.

Selectie van proefpersonen

Als er een selectie wordt gemaakt van proefpersonen, wordt slechts de mening van deze groep onderzocht, dit is ten nadele van de interne validiteit van het onderzoek (Verhoeven, 2011). Zoals eerder benoemd werd, zijn er in dit onderzoek slechts vier ex-cliënten bevestigd. Er is dus enkel naar hun mening en beleving gevraagd. Het zou kunnen dat een groot deel van de populatie een andere mening of beleving heeft. Om dit te checken zijn er ook hulpverleners bevestigd die met een groter deel van de populatie hebben gewerkt. Het is echter de vraag in hoeverre zij iets kunnen zeggen over alle factoren die voor de ex-cliënten een rol hebben gespeeld in de overweging.

Naast de selectie van de respondenten kan er ook iets gezegd worden over de selectie van bronnen die in het literatuuronderzoek is gebruikt. Er is in de literatuur nog weinig specifiek bekend over dit onderwerp waardoor onderzoeken die overlap hadden ook zijn meegenomen. De vraag is in hoeverre de onderzoeken antwoord geven op deze specifieke vraag. Zo is er een onderzoek gebruikt dat gaat over coping stijlen bij de prevalentie van depressie. In dat geval gaat het dus niet om slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Het gaat echter wel over de manier waarop mannen met stressvolle situaties omgaan. Door diverse onderzoeken te combineren is het toch gelukt om een conclusie te trekken. De vraag is daarbij wel of deze conclusie voldoende zegt over het onderwerp van het onderzoek.

Groei

Tijdens een onderzoek kunnen al veranderingen hebben plaatsgevonden die de uitslag van een onderzoek beïnvloeden of achterhalen (Verhoeven, 2011). Dit onderzoek is gericht op ex-cliënten, dat wil zeggen dat de periode waar zij uitspraken over doen al minimaal een jaar geleden zijn. In deze periode hebben verschillende veranderingen plaatsgevonden die effect kunnen hebben op de overweging van de huidige cliënten. Zo is er voorlichting gekomen op de politie academie waardoor in de toekomst de politie een motiverende rol zou kunnen spelen in plaats van een belemmerende rol. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat na verloop van tijd de politie niet langer als belemmerende factor benoemd wordt door ex-cliënten. Dit onderzoek heeft dus een houdbaarheidsdatum.

Testeffect

Het optreden van een testeffect kan veroorzaakt worden door het verschil in de reactie van respondenten op prikkel omdat ze weten dat ze aan een onderzoek meedoen. Hoewel dit criterium meer gericht is op een experiment kan er bij het bevestigend onderzoek ook gediscussieerd worden over de prikkels die ervoor hebben kunnen zorgen dat de respondent anders geantwoord heeft. De vraag is namelijk in hoeverre de respondenten tijdens de interviews alles hebben verteld, de waarheid hebben gesproken en of de interviewer de kans had om het op de juiste manier te interpreteren. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat de mannen tijdens de interviews niet hebben verteld dat zij zich schaamden, omdat het uiten van schaamte hun mannelijkheid zou kunnen bedreigen (Fisher & Manstead, 2000). Door open interviews af te nemen is rekening gehouden met deze schaamte, toch kan hiermee niet volledig verzekerd worden dat de respondenten alles hebben verteld. Een deel van de interviews bestaat namelijk uit het vragen naar emoties, terwijl mannen juist problemen hebben met het uiten van hun emoties en volgens rolverwachtingen meer geneigd zijn om deze te onderdrukken (Fisher & Manstead, 2000).

De interviews met de hulpverleners zijn telefonisch afgenomen waardoor een deel van de non-verbale communicatie is weggevallen. De vraag is of de interviewer de uitspraken anders had geïnterpreteerd als de non-verbale communicatie wel zichtbaar was geweest. Hoewel de interviewer hier rekening mee gehouden heeft door extra door te vragen en interpretaties te checken blijft dit een punt van twijfel. Er wordt echter gezegd dat bij informatieve gesprekken minder waarde gehecht wordt aan non-verbale communicatie omdat de uitgesproken woorden zelf meer betekenis hebben, die moeten begrepen worden. Toch heeft non-verbale communicatie een aantal functies die in dit interview gemist zijn, zoals het ondersteunen en reguleren van de verbale communicatie (Adriaansen & Caris, 2011). In een volgend onderzoek zal de voorkeur dus liggen bij een persoonlijk interview.

Bij twee interviews met ex-cliënten was een derde persoon aanwezig. Dit was zowel praktisch als om het gevoel van veiligheid voor de interviewer te waarborgen. Deze interviews vonden plaats bij de respondenten thuis en de respondenten waren onbekend bij de interviewer. Het zou echter kunnen dat de respondenten minder open durfden te zijn of anders antwoordden omdat er een andere persoon bij zat. Bij een ander interview heeft er ook een gedeelte van de tijd een hulpverlener bij gezeten. Dit heeft de antwoorden van de respondent kunnen beïnvloeden.

10.3 Begripsvaliditeit

Bij een goede begripsvaliditeit is er geen verschil mogelijk in interpretatie (Verhoeven, 2011). Dit is echter een kwalitatief onderzoek waar gevraagd wordt naar ervaringen en emoties. Dit zijn begrippen die op diverse manieren kunnen worden geïnterpreteerd. Het gaat hier namelijk om subjectieve begrippen (Verhoeven, 2011). Een sterke operationalisatie kan hier de oplossing bieden, als een begrip voldoende omschreven wordt en vervolgens uitwerkt in een vraag wordt de begripsvaliditeit vergroot (Verhoeven, 2011). Hoewel er bij dit onderzoek een operationalisatie is uitgevoerd, is het discutabel of deze voldoende uitgebreid was. De indicatoren zijn voornamelijk emoties en waarnemingen. Deze kunnen op diverse manieren geïnterpreteerd worden. Na afloop van het uitwerken van de eerste twee interviews werd duidelijk dat er te weinig vragen gericht waren op de interpretatie van de begrippen. Bij de volgende interviews is dit wel gebeurd. De respondenten vonden het echter moeilijk om daar antwoord op te geven. Het is daarom moeilijk om te constateren of zij daadwerkelijk de begrippen op dezelfde manier hebben geïnterpreteerd.

10.4 Bruikbaarheid

Bij een onderzoek kan gekeken worden naar de conceptuele bruikbaarheid en de instrumentele bruikbaarheid. De conceptuele bruikbaarheid zegt iets over de bruikbaarheid van de resultaten bij het ter discussie stellen van bepaald onderwerp (Verhoeven, 2011). In dit geval zou dat het bespreekbaar maken van het taboe rondom mannelijk slachtofferschap kunnen zijn. Door het probleem aan het licht te brengen kan het onderwerp aangesneden worden. De mannenopvang heeft benoemd dat zij de problematiek graag bespreekbaar wil maken, voor hen zou dit onderzoek daarvoor gebruikt kunnen worden. Er is dan ook afgesproken met een aantal locaties dat zij het onderzoeksrapport zullen ontvangen. Voor de opdrachtgever zou het onderzoek wel bruikbaar kunnen zijn op instrumenteel gebied. Dat wil zeggen dat zij de resultaten kunnen gebruiken voor toekomstig beleid of andere acties (Verhoeven, 2011). Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties. De lectoraten van Avans hebben als doel om praktijkgericht onderzoek te doen. De resultaten van deze onderzoeken implementeren zij vervolgens in het onderwijs (Avans, 2017). De doelstelling voor dit onderzoek die vanuit het lectoraat gegeven is, is het verkrijgen van meer inzicht in de mannenopvang. De resultaten van dit onderzoek bieden in ieder geval meer inzicht in de mannenopvang, maar dragen daarnaast ook bij aan de doelstelling van het lectoraat. Het onderzoek geeft een opening naar andere onderzoeken en de resultaten zouden bij kunnen dragen aan het onderwijs. Door dit onderzoek is het tipje van sluier van deze problematiek aan de licht gekomen. Hoewel het onderzoek zelf te klein is om een gefundeerde wijziging in het onderwijs aan te brengen, kan het wel de aanzet geven om meer onderzoek te doen en die resultaten te implementeren in het onderwijs. De resultaten zijn dusdanig choquerend, daar zij aan het licht brengen dat belangrijke organisaties en professionals niet of onvoldoende op de hoogte zijn van deze problematiek. Daar kan aan de hand van het onderzoek al aan gewerkt worden. Het is nu duidelijk op welke gebieden de problemen zich afspelen. Het is wel de vraag hoe deze problemen het beste aangepakt kunnen worden. De opvang heeft hier echter al methodieken voor, zij weten door dit onderzoek beter waar ze de focus moeten leggen.

11. Aanbevelingen

Uit de conclusies van dit onderzoek zijn diverse aanbevelingen voortgekomen, die worden in dit hoofdstuk beschreven. Omdat dit onderzoek in opdracht was van het lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties is een deel van de aanbevelingen op het lectoraat gericht. Het andere deel richt zich op de praktijk, namelijk de mannenopvang. Het lectoraat heeft gevraagd om dit soort aanbevelingen. Zij hebben immers de rol de praktijk te voorzien van handvatten.

11.1 Lectoraat veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties

De aanbevelingen voor het lectoraat richten zich op verder onderzoek en implementatie van de resultaten in het onderwijs. Dit is in lijn met de doelstelling van het lectoraat. De doelstelling van het lectoraat is: het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek en het implementeren van de resultaten in het onderwijs.

Onderzoek

De resultaten van dit onderzoek bieden richting voor vervolgonderzoek, er is vooral gebleken dat er nog weinig bekend is over dit onderwerp. Meer onderzoek is noodzakelijk, zodat er hardere conclusies getrokken kunnen worden over dit onderwerp. Dat kan ervoor zorgen dat er in de praktijk ook daadwerkelijk iets verandert. De meest opvallende resultaten hebben betrekking op genderrolverwachtingen en op de rol van de politie. Hier komen twee aanbevelingen uit voort. In de eerste plaats is het noodzakelijk dat de invloed van genderrolverwachtingen in deze context onderzocht wordt. Daarbij is het vooral van belang dat het onderzoek praktijkgericht is en dat het dus gaat over het doorbreken van dit verwachtingspatroon. Een voorbeeld van een probleemstelling voor dit onderzoek zou kunnen zijn: 'Hoe worden genderrolverwachtingen met betrekking tot mannelijk slachtofferschap van geweld in afhankelijkheidsrelaties geschapen en hoe kan dit patroon doorbroken worden?'

Anderzijds is het van belang dat de rol van de politie specifiek onderzocht wordt. De politie schijnt in het verleden een belangrijke belemmerende factor geweest te zijn. Volgens sommigen zit hier ontwikkeling in omdat er voorlichting gegeven wordt op verschillende plekken. Het lijkt echter alsof deze voorlichting zich centreert op de omgeving van de opvang locaties. Hoe is het gesteld met de rest van Nederland? Het zou namelijk kunnen dat genderrolverwachtingen vooroordelen creëren bij politieagenten, wat ervoor kan zorgen dat nog steeds veel mannen geen hulp zoeken. Een voorbeeld van een probleemstelling hiervoor zou kunnen zijn: 'In hoeverre spelen genderrolverwachtingen rondom mannelijk slachtofferschap van geweld in afhankelijkheidsrelaties bij het politiecursus een rol in de behandeling van meldingen van huiselijk geweld?'. Als duidelijk wordt dat de politie nog steeds inadequaat handelt op dit gebied, kan dit bespreekbaar gemaakt worden. Dat zou een eerste stap van verbetering kunnen zijn.

Implementatie in het onderwijs

Niet alleen bij de politie lijken vooroordelen inadequaat handelen te veroorzaken. Ook bij verschillende welzijnsorganisaties is nog te weinig bekend over de problematiek van deze doelgroep. Daarnaast wordt er ook weinig gendersensitief gesignaleerd. Mannen blijken op een andere manier met stressvolle situaties om te gaan met problemen om te gaan. Hulpverleners zouden opgeleid moeten worden om deze signalen te herkennen. Het zou daarom goed zijn als er op de Academie voor Sociale Studies 's-Hertogenbosch (ASH) les gegeven wordt over de invloed van genderrolverwachtingen op signaleren. Bijvoorbeeld door in de lessen sociologie of signaleren extra aandacht te besteden aan verschillen tussen mannen en vrouwen. Om hier goed onderbouwde lessen over te kunnen geven zal eerst meer onderzoek gedaan moeten worden. Hier wordt meer uitleg over gegeven in het volgende hoofdstuk. Daarnaast is het ook belangrijk dat er over deze problematiek gesproken wordt in de opleiding, zodat deze bekender wordt. Dit zou kunnen in de vorm van een workshop of een studium generale.

11.2 Mannenopvang

De mannenopvang heeft veel voortgang geboekt in de afgelopen jaren, maar is nog steeds op zoek naar verbetering. De hulpverleners zelf benoemden dat vooral voorlichting geven op dit moment van belang is. In deze paragraaf worden gerichte aanbevelingen voor de mannenopvang gegeven.

Landelijke promotie

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er op gebied van naamsbekendheid van de mannenopvang nog een verbetering nodig is. In de regio van de mannenopvang wordt voorlichting gegeven en zijn organisaties vaak wel op de hoogte. Er is echter nog geen landelijke promotie geweest. Een landelijke promotie kan ervoor zorgen dat slachtoffers buiten de zes steden waar nu een opvang zit ook weten waar ze terecht kunnen. Dit zou in de vorm van een televisiespotje kunnen. Neem bijvoorbeeld de landelijke voorlichtingscampagne van de overheid. De overheid is hier in 2012 mee begonnen maar heeft enkel de doelgroepen vrouwen, kinderen en ouderen in hun spotjes terug laten komen (Rijksoverheid, 2017). Het zou goed zijn als er een specifiek filmpje voor mannen zou komen, zodat het meer bespreekbaar gemaakt wordt en de mannen ook weten waar ze terecht kunnen.

Vroegtijdig signaleren

De resultaten geven aan dat mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties vaak jaren wachten met het inschakelen van hulp. Het is daarom belangrijk dat de problemen eerder gesignaleerd worden door anderen. Een hulpverlener van de mannenopvang gaf aan dat er tegenwoordig veel vrijwilligersorganisaties zijn die bij mensen thuis komen. Zij gaf aan dat het goed zou zijn als de mannenopvang samen zou werken met deze organisaties. Door de vrijwilligers voor te lichten over de problematiek kunnen zij dit eerder signaleren. Dit onderzoek sluit aan bij deze aanbeveling. In te weinig van de gevallen wordt de problematiek gesignaleerd, maar op het moment dat iemand hulp aanbiedt, wordt dit wel geaccepteerd. Daarom is het belangrijk dat de vrijwilligers die bij mensen thuis komen leren om deze problematiek te signaleren.

Daarnaast is het ook van belang dat de mannenopvang laagdrempeligere hulpverlening gaat bieden. De respondenten benoemden de professionele hulp als een laatste oplossing. Door laagdrempeligere oplossingen te bieden zou het kunnen dat de situatie niet uit de hand loopt. Daarnaast kan een situatie die dreigt uit de hand te lopen eerder worden gesignaleerd. Met laagdrempelige hulpverlening wordt bedoeld dat de hulpverlening op een eerder stadium van de problematiek aansluit en dat er een bepaalde mate van bereikbaarheid is voor de doelgroep. Die bereikbaarheid kan zowel fysiek als mentaal zijn. Met mentale bereikbaarheid wordt bedoeld dat het sociaal geaccepteerd is om deze hulp in te schakelen. Daarmee wordt bedoeld dat er rekening met genderrolverwachtingen moet worden gehouden. Voorbeelden van laagdrempelige hulp zijn een praatgroep voor mannen of relatiebemiddeling. Als de mannenopvang zich hiermee bezighoudt zou het kunnen dat de stap naar de mannenopvang niet zo groot meer is.

11.3 Conclusie

Om al deze aanbevelingen beter te onderbouwen is meer onderzoek gewenst. Het gaat hier vooral om praktijkgericht onderzoek. Deze onderzoeken kunnen gericht zijn op oplossingen. Wat werkt nu wel en wat werkt niet? Daarbij mag de focus gelegd worden op het doorbreken van genderrolverwachtingen. Hier kan het lectoraat samenwerken met de mannenopvang. Als de mannenopvang nieuwe werkwijzen ontwikkelt zou het lectoraat het effect van deze werkwijzen kunnen onderzoeken. Kortom: meer onderzoek en meer aandacht voor mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

12. Beroepsproduct

Dit onderzoek levert een bijdrage aan het lectoraat voor Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties, maar ook voor de mannenopvang. In dit hoofdstuk wordt deze bijdrage beschreven, wordt de overdracht van het onderzoek verantwoord en wordt de feedback van de opdrachtgever behandeld. Het hoofdstuk zal beginnen met het beschrijven van de meerwaarde van het onderzoek voor de mannenopvang. Hoewel zij pas na het afstudeertraject het onderzoek zullen ontvangen, hebben zij al wel aangegeven dat het voor hen interessant zou zijn om het onderzoek te ontvangen.

12.1 Mannenopvang

Tijdens het onderzoek heb ik gelezen, gezien en gehoord hoe zwaar de weg naar de hulpverlening is voor mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. De ex-cliënten die ik heb gesproken, hebben me inzicht gegeven in de obstakels die zij zijn tegengekomen. Die obstakels waren soms voorspelbaar, maar soms ook volledig onverwacht. De politie heeft een dusdanig prominente rol in dit verhaal gekregen dat er wat mij betreft gesproken mag worden over een schokkend probleem dat aangepakt moet worden. De professionals van de mannenopvang beamen dit en geven aan dat zij hier ook graag verandering in zien. De mannenopvang heeft al een slag geslagen op dit gebied, door op de politieacademie voorlichting te geven. Dit onderzoek zou een extra motivatie kunnen zijn voor de mannenopvang, maar ook voor de politie, om een landelijke voorlichting te beginnen. Dit zou veel verschil kunnen maken voor de huidige en toekomstige mannelijke slachtoffers. Hoewel dit een klein onderzoek is, waarbij over de betrouwbaarheid gediscussieerd kan worden, is het wel degelijk een bruikbaar onderzoek voor de praktijk. Dit onderzoek zou de rol van de politie hierin bespreekbaar kunnen maken, waardoor verandering mogelijk is. Het bespreekbaar maken van deze problematiek is een belangrijk doel op zich, omdat het al jaren over het hoofd wordt gezien. De organisatie van de mannenopvang sluit zich hier ook bij aan, ze hebben namelijk als doelstelling om preventief te werken en vroegtijdig te signaleren (Stichting Arosa, 2017; Stichting Wende, 2014). Het wordt tijd dat er meer aandacht komt voor mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dat is al jaren geleden in gang gezet, maar dit onderzoek leent zich ervoor om nieuwe taboes te doorbreken. De meeste resultaten van dit onderzoek zijn voor hulpverleners die met deze doelgroep werken al jaren bekend, toch kan het helpen dat het onderzocht is. Dit onderzoek kan als onderbouwing fungeren voor een landelijke voorlichtingscampagne over mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Zo'n campagne kan het probleem van alle kanten aanpakken: de politie en de burgers zijn dan op de hoogte van de problematiek en de slachtoffers zijn op de hoogte van de mogelijke oplossingen. Geen nieuwe informatie dus, maar wel een nieuw middel om het gesprek te starten.

12.2 Lectoraat Veiligheid in Afhankelijkheidsrelaties

Ook het lectoraat heeft baat bij dit onderzoek, zij willen namelijk informatie dat leidt tot nieuw onderzoek en eventueel tot professionalisering in het onderwijs op de academie (Avans, 2017). Vanuit dit onderzoek zijn diverse nieuwe onderzoeken mogelijk, het geeft nieuwe invalshoeken op een onderwerp dat nog niet eerder onderzocht is. De politie blijkt een prominente rol te spelen, dit is voor het lectoraat nieuwe informatie waar nieuw onderzoek niet alleen mogelijk maar ook noodzakelijk is. Ik heb tijdens het onderzoek ook veel nieuwe dingen geleerd over andere signalen bij mannen dan bij vrouwen en over de problematiek in het algemeen. Het hele onderwerp was voor mij nieuw. Dat geeft dus aan dat er op de Academie voor Sociale Studies nog geen aandacht is voor deze onderwerpen. Deze specifieke problematiek is wellicht onbelangrijk om in de opleiding te verwerken omdat er een groot aantal problematieken zijn in het sociaal werk. Wel verbaast het mij dat ik niks heb geleerd over signaleren bij mannen, de meeste signalen weet ik bij vrouwen wel te herkennen maar mannen blijken dus anders te reageren als zij problemen hebben. Dit is wel degelijk relevant voor de opleiding, iets minder dan de helft van de Nederlandse bevolking is inmiddels man, het zou vreemd zijn als we hier weinig over leren. Het beroepsproduct is een presentatie van 15 minuten over de resultaten, conclusies en aanbevelingen. Daarbij is de aanbeveling om gendersensitief signaleren in het onderwijs terug te laten komen extra uitgewerkt. Er zijn een aantal onderwerpen aangedragen die in deze les of lessen terug zouden moeten komen. Dit is gezamenlijk met de andere studenten die onderzoek deden naar de mannenopvang vormgegeven. Ze hebben daarbij ook delen van hun resultaten verwerkt in het lesprogramma. Dat geeft concrete handvatten aan het lectoraat waardoor zij gerichte adviezen kunnen geven aan Avans. Dit sluit aan bij de doelstelling van het lectoraat, namelijk het uitvoeren van praktijkgericht onderzoek en het implementeren van de resultaten in het onderwijs (Avans, 2017).

12.3 Overdracht

Vanuit het lectoraat was de wens om de overdracht in de vorm van een presentatie te doen, deze presentatie is te vinden in bijlage B. Een presentatie was de beste manier om in een korte tijd de essentie van het onderzoek te kunnen overdragen. De opdrachtgever had vooral behoefte aan de informatie die uit het onderzoek kwam. Deze informatie kunnen ze dan inzetten bij vervolgonderzoek. Bij deze presentatie waren Rob Straver, Mustapha Aoulad Hadj en de lector Janine Janssen aanwezig. Rob en Mustapha hebben voor de begeleiding gezorgd vanuit het lectoraat. De lector zelf was ook aanwezig, zodat ze een beeld kon krijgen van de resultaten omdat ze bij de andere onderzoeksfasen niet betrokken is geweest. De presentatie was met de andere studenten zodat verschillende invalshoeken van het thema belicht konden worden.

Er is gebruik gemaakt van een PowerPoint presentatie. Om de presentatie boeiender te maken zijn een aantal voorbeelden van praktijksituaties gebruikt. Door voorbeelden te gebruiken wordt de presentatie niet alleen boeiender, de informatie kan ook concreter gemaakt worden (Van Rooij, 2014). In de volgende paragraaf wordt beschreven wat voor effect deze voorbeelden op de opdrachtgever hadden.

Met de mannenopvang is afgesproken dat zij het rapport ontvangen zodra het door de opleiding is goedgekeurd. Dit gaat over de locaties in Den Haag en in Rotterdam.

Bibliografie

- Adriaansen, M., & Caris, J. (2011). *Elementaire sociale vaardigheden*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Avans. (2017, Mei 18). *Onderzoek door expertisecentra*. Opgehaald van Avans: <http://www.avans.nl>
- Black, M., Basile, K., Breiding, M., Smith, S.G., Walters, M., Merrick, M., . . . Stevens, M. (2011). *The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey*. Atlanta, GA: National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Blanken, C., Clijsen, M., Garenfeld, W., Te Paske, I., & Van Piere, M. (2012). *Psychiatrie voor SPH*. Amsterdam: Reed Business.
- Bobbink, L., Degen-Nijeboer, H., Geurts, E., Pelzer, M., & Woudenberg, J. (2012). *Narratief! Wablief?*. Nijmegen: Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- Bos, P., & Van Honk, J. (2010). De rol van testosteron en oxytocine in menselijke sociale interactie. *Neuropraxis*, 174-177.
- Brinkman, J. (2009). *Voor de verandering*. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.
- CoMensha. (2017, Maart 8). *Wat is het verschil tussen mensenhandel en mensensmokkel?* Opgehaald van CoMensha: <http://www.mensenhandel.nl>
- Daigle, L., & Mummert, S. (2014). Sex-Role Identification and Violent Victimization: Gender Differences in the Role of Masculinity. *Journal of Interpersonal Violence*, 255-278.
- Duyvendak, J. W., & Savenije, T. (2013). De relatie tussen opvattingen over gender en homoseksualiteit: Een casestudy van De Groene Amsterdammer sinds 1911. *Sociologie*, 319-344.
- Federatie opvang. (2017, April 18). *De opvang: Feiten en cijfers*. Opgehaald van Federatie opvang: <http://www.opvang.nl>
- Felten, H., Kers, S., & Van Bijsterveldt, M. (2017, Maart 8). *Huiselijk geweld in homoseksuele en lesbische partnerrelaties*. Opgehaald van Movisie: <http://www.movisie.nl>
- Ferwerda, H., & Van Leiden, I. (2005). *Eerwraak of eerderelateerd geweld?* Arnhem: Advies- en onderzoeksgroep Beke.
- Fisher, A., & Manstead, A. (2000). The relation between gender and emotions in different cultures. *Gender and Emotion: Social Psychological Perspectives*, 71-94.
- G4. (2008, Juni 4). *Naar een grootstedelijke integrale aanpak van huiselijk geweld 2008-2011: G4 actieprogramma*. Opgehaald van Huiselijk Geweld: <http://www.huiselijkgeweld.nl>
- G4 Mannenopvang. (2015). Cijfers. *Mannenopvang*, 32.
- G4 Mannenopvang. (2015). Mannenopvang. *Mannenopvang*, 1-30.
- Groen, M. (2011). *Reflecteren: de basis*. Groningen / Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Janssen, J. (2016, September 16). *Afhankelijkheid en weerbaarheid*. Opgehaald van HBO Kennisbank: <http://www.hbo-kennisbank.nl>
- Knispel, A., Nuijen, J., & Veerbeek, M. (2012). *GGZ in tabellen*. Utrecht: Trimbos-instituut.

- Landelijk Opleidingsprofiel CMV. (2009). *Alert en Ondernemend 2.0*. Amsterdam: SWP.
- Lünnemann, K., Goderie, M., & Tierolf, B. (2010). *Geweld in afhankelijkheidsrelaties: Ontwikkelingen in vraag naar en aanbod van hulp en opvang*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Ministerie van Justitie. (2002). *Privé geweld - publieke zaak: Een nota over de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2017, Januari 4). *Mannenopvang Zwolle en Tilburg van start*. Opgehaald van Huiselijk Geweld: <http://www.huiselijkgeweld.nl>
- Movisie. (2013, November). *Huiselijk geweld: Aard en omvang, gevolgen, hulpverlening en aanpak*. Utrecht: Movisie. Opgehaald van Movisie.
- Nanhoe, A. C. (2011). *Pionieren in de mannenopvang: Een evaluatiestudie na 2, 5 jaar ervaring met de opvang en hulpverlening aan mannelijke slachtoffers van (dreiging van) geweld in afhankelijkheidsrelaties in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*. Rotterdam: Gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. (2016). *Monitor mensenhandel. Cijfers mogelijke slachtoffers 2011-2015*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nolen-Hoeksema, S. (2012). Emotion Regulation and Psychopathology: The Role of Gender. *The Annual Review of Clinical Psychology*, 161-187.
- Noordenbosch, G. (2007). *Aandacht voor sekse- en cultuurspecifieke aspecten in de behandeling van depressie*. Utrecht: TransAct.
- Rijksoverheid. (2017, Mei 25). *Campagne*. Opgehaald van Voor een veilig thuis: <http://www.vooreenveiligthuis.nl>
- Roggeband, C. (2002). *Over de grenzen van de politiek: Een vergelijkende studie naar de opkomst en ontwikkeling van de vrouwenbeweging tegen seksueel geweld in Nederland en Spanje*. Assen: Koninklijke van Gorcum.
- Sigmon, S., Pells, J., Boulard, N., Withcomb-Smith, S., Edenfield, T., Hermann, B., . . . Kubik, E. (2005). Gender Differences in Self-Reports of Depression: The Response Bias Hypothesis Revisited. *Sex Roles*, 401-411.
- Stichting Arosa. (2017, Mei 3). *Arosa Jaarverslag 2015*. Opgehaald van Stichting Arosa: <http://www.vrouwenopvangrotterdam.nl>
- Stichting Wende. (2014, Maart 3). *Wende antwoordt op huiselijk geweld*. Opgehaald van Stichting Wende: <http://www.stichtingwende.nl>
- Tamres, L., Janicki, D., & Helgeson, V. (2002). Sex Differences in Coping Behavior: A Meta-Analytic Review and an Examination of Relative Coping. *Personality and Social Psychology Review*, 2-30.
- Tolin, D., & Foa, E. (2006). Sex Differences in Trauma and Posttraumatic Stress Disorder: A Quantitative Review of 25 Years of Research. *Psychological Bulletin*, 959-992.
- Van Aalst, S., & Johannink, R. (2007). *Eergerelateerd geweld in Nederland een onderzoek naar mannelijke slachtoffers: Bekend maakt onbemind!* Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Van Dale. (2017, Juni 15). *Betekenis 'taboe'*. Opgehaald van Van Dale: <http://www.vandale.nl>

- Van den Berg, F. (2016). Beter aansluiten bij mannen en vrouwen. *AS*, 22-23.
- Van den Herik, M., & Schuitema, A. (2016). *Een onderzoekende houding: Werken aan professionele ontwikkeling*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2014). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Van der Loo, J. (1997). *Mannen en intake: handleiding voor een seksespecifieke intake van mannelijke cliënten in de geestelijke gezondheidszorg*. Utrecht: Transact.
- Van der Veen, H., & Bogaerts, S. (2010). *Huiselijk geweld in Nederland. Overkoepelend synthesesrapport van de vangst-hervangst-, slachtoffer- en daderonderzoek 2007-2010*. Den Haag: WODC.
- Van der Veen, M., & Goijarts, F. (2012). *Motiverende gespreksvoering voor sociaalagogisch werk*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Van Dijk, T., Flight, S., Oppenhuis, E., & Duesmann, B. (1997). *Huiselijk geweld: Aard, omvang en hulpverlening*. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Van Dijk, T., Van Veen, M., & Cox, E. (2010). *Slachtofferschap van huiselijk geweld*. Hilversum: Intomart GfK.
- Van Oosten, N., Van der Vlucht, I., & Brants, L. (2009). *Seksespecifieke hulpverlening*. Bussum: Coutinho.
- Van Rooij, R. (2014). *Boeien! Dé handleiding voor succesvolle presentaties*. Oegstgeest: Reinoud van Rooij Trainingen.
- Van Weert, H. (2009). Literatuuronderzoek (review). *Tijdschrift voor praktijkondersteuning*, 58.
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Zimbardo, P. G., Johnson, R. L., & McCann, V. (2009). *Psychologie een inleiding*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.

Bijlagen

Bijlage A: Operationalisatie

Deelvraag	Begrip	dimensie	indicator
Welke factoren hebben ex-clënten van mannenopvang Wende ervaren als belemmerend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?	Belemmerende factoren (ervaren)	Intern (emoties)	Schaamte
			Trots
			Angst
			Hoop
Welke factoren hebben ex-clënten van mannenopvang Wende ervaren als motiverend in hun overweging om professionele hulp in te schakelen?	Motiverende factoren (ervaren)	Extern (waarnemingen)	Taboe
			Gebrek aanbod
			Bedreiging
			Onvermogen/vrijheidsbeperking
Wat zegt de literatuur over de invloed van seksespecifieke kenmerken van mannen bij de keuze om professionele hulp in te schakelen?	Invloed (seksespecifieke kenmerken)	Intern (emoties)	Afhankelijkheid
			Angst
			Trots
			Zelfredzaamheid
		Extern (waarnemingen)	Aangeboden hulp
			Dreiging
		Biologische invloed	Hormonen
		Psychische invloed	Coping
			Emotieregulering
		Culturele invloed	Genderrolverwachting



De weg naar de hulpverlening

Resultaten, conclusies en aanbevelingen van een onderzoek naar de overweging van ex-cliënten van de mannenopvang om hulp te zoeken

Inhoud

- Onderzoek
- Resultaten
- Conclusies
- Aanbevelingen

Onderzoek

- Welke factoren hebben meegespeeld bij ex-cliënten van de mannenopvang in hun besluit om professionele hulp in te schakelen?
- Het doel van dit onderzoek is inzicht geven in belemmerende en motiverende factoren die bij ex-cliënten van de mannenopvang spelen in de overweging om gebruik te maken van professionele hulpverlening zodat mannen hulpverleningsorganisaties deze informatie kunnen gebruiken om hun hulpverlening toegankelijker te maken voor de doelgroep.
- Interviews en respondenten

Resultaten (1)

- Literatuuronderzoek:
- - vermijdende coping
- - andere manier van emotieregulering
- - alcoholproblematiek
- - de invloed van testosteron
- - gender rol verwachtingen

Resultaten (2)

- Belemmerende factoren:
- - onbekendheid mannenopvang
- - schaamte en taboe
- - hoop dat het beter gaat / zelf willen oplossen
- - politie en de angst om niet serieus genomen te worden
- - vermijding
- - Angst

Resultaten (3)

- Motiverende factoren:
- - een 'last resort'
- - aangeboden hulp / vertrouwenspersoon
- - angst en bedreiging
- - zelf oplossen / eigen kracht

Resultaten (4)

- Wat zeggen de hulpverleners ervan?
- - politie
- - onbekendheid
- - schaamte en taboe
- - als er kinderen in het spel zijn
- - praktisch of een 'last resort'?
- - vermijding
- - proberen het zelf op te lossen
- - bedreiging
- - angst
- - aanbevelingen van de hulpverleners

Conclusie

- Onbekendheid van de mannenopvang en van de problematiek
- Schaamte door taboe, socialisatie en gender rol verwachtingen
- Vermijding als gevolg van deze schaamte, maar ook een andere emotie regulering
- Politie draagt bij aan deze situatie
- Mannen zien de opvang als een laatste oplossing
- Angst als belemmering maar ook als motivatie
- Omgeving -> emotie -> keuze
- Biologische factoren versus omgeving
- Interne factoren versus externe factoren

Aanbevelingen

- Voor het lectoraat:
- - uitgebreider onderzoek naar hulp zoek gedrag van mannelijke slachtoffers van geweld in afhankelijkheidsrelaties en specifiek de rol van gender rol verwachtingen
- - meer aandacht voor signaleren van problemen bij mannen in het onderwijs op ASH, ook meer voorlichting over deze problematiek
- Voor de mannenopvang:
- - landelijke promotie van de mannenopvang
- - laagdrempeligere zorg bieden zoals relatiebemiddeling waarbij problematische situaties eerder gesignaleerd kunnen worden
- - samenwerking met vrijwilligersorganisaties aangaan om voorlichting te geven aan vrijwilligers die bij mensen thuis komen

Lesprogramma

Casus

Een jonge man meldt zich bij hulpverlening en zegt : ik wil niet meer thuis wonen, ik wil zelfstandig gaan wonen. Reactie van de hulpverlener: ik heb een kamerverhuurlijst en daarmee kun je een kamer gaan zoeken. De jongeman is vertrokken. Hij kwam na een paar dagen terug bij de hulpverlener met dezelfde vraag en vertrok weer op dezelfde manier. Toen de jongeman voor een derde keer verscheen bij de hulpverleningsinstantie maar deze keer een andere hulpverlener trof die doorvroeg, bleek er een andere hulpvraag aan de orde te zijn. Namelijk: De jongen bleek seksueel misbruikt te worden, en er bleek dus sprake te zijn van huiselijk geweld. Deze jongeman presenteerde zijn probleem met een oplossing, in tegenstelling tot vrouwen die hun probleem veel meer presenteren vanuit de emotionele beleving. Door bijvoorbeeld te zeggen: het gaat niet goed met mij, ik weet het niet meer.

- Signaleren
- Taboe
- Vooroordelen hulpverleners
- Hulpverlening

Bijlage C: Bronnen van verandering en weerstand volgens Brinkman (2009)

Bronnen van verandering volgens Brinkman zijn:

- Eigen ontwikkeling
- Idealen
- Innerlijke drang
- Onvrede met de bestaande situatie
- Informatie in strijd met het gedrag
- Geheel nieuwe informatie
- Verwachtingen van anderen
- Belangen
- Bedreiging van buitenaf
- Plotselinge wijziging in omstandigheden
- Indrukwekkende of confronterende ervaringen

Weerstand tegen verandering, afweermechanismen:

Rationalisatie, verdringing, ontkenning, agressie, verschuiving, vermijding, overdekking door het geheel, projectie, regressie, diskwalificatie.

Uitleg per afweermechanisme:

- Rationalisatie is het bedenken van 'rationele' argumenten om een situatie of beslissing (meestal achteraf) te rechtvaardigen.
- Verdringing is het wegstoppen van bedreigende of negatieve gevoelens. Hierbij kunnen soms hele gebeurtenissen uit het bewustzijn of de herinnering verdwijnen.
- Bij ontkenning wordt een bedreigende situatie, herinnering of situatie actief tegengesproken of genegeerd.
- Agressie als afweermechanisme is het buiten verhouding kwaad worden als het psychische evenwicht wordt bedreigd.
- Bij verschuiving worden de negatieve gevoelens geuit tegen iemand (of iets) anders dan op wie ze eigenlijk gericht zijn.
- Vermijding is het zo veel mogelijk ontlopen van situaties die bedreigend zijn.
- Bij overdekking van het tegendeel worden bedreigende gevoelens verborgen door de te overschreeuwen met een uiting van het tegengestelde gevoel.
- Projectie houdt in dat men zijn eigen gevoelens of problemen aan een ander toeschrijft.
- Regressie is een terugval naar eerder, meestal kinderlijk gedrag.
- Diskwalificatie is, in dit verband, het verdacht maken van iets of, vooral, van iemand.

Bron: Brinkman, J. (2009). *Voor de verandering*. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.